

BOSNA I HERCEGOVINA
DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU

IZVJEŠTAJ O RADU 2015

Bosna i Hercegovina

**DRŽAVNA REGULATORNA KOMISIJA
ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU**

**IZVJEŠTAJ O RADU
DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE ZA ELEKTRIČNU ENERGIJU
U 2015. GODINI**

Tuzla, decembar 2015. godine

Izvještaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju slijedi pristup izvještavanja regulatornih tijela u Evropskoj uniji i zahtjeve Energetske zajednice, sa prilagodavanjima koja izražavaju specifičnosti regulatornog okvira u Bosni i Hercegovini.

Sadržaj

1.	UVOD.....	1
2.	SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE.....	3
3.	KLJUČNE AKTIVNOSTI.....	5
3.1	Pravila i dokumenta DERK-a.....	5
3.2	Dokumenta koja odobrava DERK.....	9
3.3	Postupci licenciranja.....	16
3.4	Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata.....	17
3.5	Postupci određivanja tarifa.....	19
3.6	Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema.....	21
3.7	Tržište električne energije.....	26
3.8	Energetska statistika.....	35
3.9	Ostale aktivnosti.....	38
4.	AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA.....	41
4.1	Energetska zajednica.....	41
4.2	Regionalna asocijacija energetske regulatora – ERRA.....	45
4.3	Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG.....	46
4.4	Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER.....	47
4.5	Vijeće evropskih energetske regulatora – CEER.....	49
5.	REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ.....	51
6.	OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2016. GODINI.....	53
PRILOZI		
A:	Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine.....	57
B:	Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine.....	59
C:	Osnovni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine.....	61
D:	<i>Acquis</i> Energetske zajednice.....	63
E:	Otvoreni sporovi: Energetska zajednica – Bosna i Hercegovina.....	65

1. UVOD

Reforma i prestrukturiranje sektora, liberalizacija tržišta električne energije, korištenje obnovljivih izvora energije, energetska efikasnost, nove investicije i regionalne integracije dominantne su teme koje su zaokupljale elektroenergetski sektor u protekloj 2015. godini.

Razvoj zakonodavnog okvira u oblasti električne energije, sigurno i pozdano snabdijevanje, dinamično i još uređenije veleprodajno tržište, stvarno zaživljavanje nominalno otvorenog maloprodajnog tržišta, naglašavaju značaj i odgovornost nezavisnog regulatora. U procesu deregulacije, uloga je regulatora da ustanove tržišne principe u djelatnostima u kojima je to moguće (proizvodnja, trgovina i snabdijevanje), te da odrede cijene-tarife po kojima se obavljaju djelatnosti prirodnog monopola, uz slobodan pristup mrežnoj infrastrukturi na ravnopravnoj osnovi svim zainteresiranim stranama.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastavila je svoju misiju u povećavanju funkcionalnosti otvorenog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini. Ovdje se posebno izdvaja kompletiranje skupa pravila i odluka kojim su promovirani tržišnih principa u ranije potpuno reguliranu sferu pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH. Time je već realizirana jedna od brojnih mjera u funkciji razvoja sektora, a koje su prepoznali i prihvatili premijeri šest zemalja Zapadnog Balkana u okviru 'Berlinskog procesa'.

Pred Bosnom i Hercegovinom su brojne obaveze u procesu realizacije *Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU*, čija je energetska dimenzija jasno definirana *Ugovorom o uspostavi Energetske zajednice*. Pri tome će trebati uvažavati dinamičnost ove zajednice u njenom jačanju i proširenju.

Evropska unija gradeći Energetsku uniju poziva na jačanje aktivnosti Energetske zajednice, bolju provedbu prava EU i realizaciju ključnih infrastrukturnih projekata, radi uspostavljanja slobodnog transporta energije kroz zemlje EU i Energetske zajednice i poboljšanja sigurnosti snabdijevanja.

Stabilnost rada elektroenergetskog sistema BiH potvrđena je i u 2015. godini. Ukupna proizvodnja električne energije u protekloj godini iznosila je 14.408 GWh i manja je 4,1 % u odnosu na prethodnu godinu, koju su karakterizirali povoljniji hidrološki uvjeti. U hidroelektranama je proizvedeno 5.426 GWh, odnosno 6,8 % manje nego u 2014. godini. Proizvodnja u termoelektranama iznosila je 8.712 GWh i za 2,3 % je manja u odnosu na prethodnu godinu. Time već treću godinu traje trend pada proizvodnje u termoelektranama, najvećim dijelom kao posljedica smanjene proizvodnje uglja, ali

Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK) je nezavisna institucija Bosne i Hercegovine, koja djeluje u skladu sa principima objektivnosti, transparentnosti i ravnopravnosti, i ima jurisdikcije i odgovornosti nad prijenosom električne energije, operacijama prijenosnog sistema i međunarodnom trgovinom električnom energijom, kao i nad proizvodnjom, distribucijom i snabdijevanjem električnom energijom kupaca u Brčko Distriktu BiH.

DERK je neprofitna institucija i finansira se iz regulatornih naknada koje plaćaju licencirani subjekti.

i niskih cijena električne energije na veleprodajnom tržištu. Proizvodnja u malim hidroelektranama, solarnim i vjetroelektranama iznosila je 246,9 GWh, a u industrijskim elektranama 23,3 GWh.

Ukupna potrošnja električne energije u BiH u 2015. godini iznosila je 12.606 GWh, odnosno 3,2 % više nego u prethodnoj godini, čime je prekinut opadajući trend koji je bio prisutan od 2013. godine. Potrošnja kupaca priključenih na prijenosni sietem smanjena je 1,6 %, dok je distributivna potrošnja veća 3,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje je posebno izraženo kod kupaca priključenih na 10 kV napon, kao i kod kupaca u kategoriji ostala potrošnja.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema u 2015. godini od 2.105 MW zabilježeno je 31. decembra 2015. godine u osamnaestom satu, što je manje od historijskog maksimuma od 2.207 MW, iz istog dana i sata prethodne godine.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 17.860,1 GWh, što je za 1,01 % više nego u 2014. godini. Prijenosni gubici iznosili su 359,4 GWh, odnosno 2,01 % od ukupne energije na sistemu prijenosa. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 1.035,1 GWh ili 10,45 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora BiH.

U 2015. godini izvezeno je 3.445 GWh, što je 7,3 %, odnosno 271 GWh manje nego u prethodnoj godini, i u najvećoj mjeri je posljedica smanjene proizvodnje električne energije. Uvoz je iznosio 1.308 GWh sa porastom od 37,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Registrirani tranzit električne energije preko prijenosnog sistema BiH je iznosio 2.439 GWh, što je povećanje od 991 GWh ili 68,5 % u odnosu na 2014. godinu, te je i ukupan prihod koji je BiH ostvarila u prvih devet mjeseci 2015. godine po osnovu *Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema* (ITC mehanizam) dvostruko veći nego u istom periodu prethodne godine i premašio je tri miliona KM.

2. SASTAV I ORGANIZACIJA RADA DRŽAVNE REGULATORNE KOMISIJE

Državnu regulatornu komisiju za električnu energiju je osnovala Parlamentarna skupština BiH donošenjem Zakona o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH i imenovanjem članova Komisije.

Izveštaj o radu Državne regulatorne komisije za električnu energiju u 2014. godini razmatran je na sjednicama oba doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Izveštaj je usvojen

- *na 14. sjednici Predstavničkog doma održanoj 30. juna 2015. godine, i*
- *na 7. sjednici Doma naroda održanoj 15. jula 2015. godine.*

Članovi Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine su:

- Mirsad Salkić, sa drugim mandatom od 5 godina (od 30. decembra 2009. godine), i
- Nikola Pejić, sa mandatom od 5 godina (od 24. septembra 2007. godine).

Član Komisije iz Republike Srpske je

- Milorad Tuševljak, sa mandatom od 5 godina (od 10. augusta 2011. godine).

Uočljivo je da je istekao prvi petogodišnji mandat jednom članu Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine, te da je drugom članu Komisije istekao i drugi petogodišnji mandat. Imajući u vidu da je *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH* definirano da Komisija radi u punom sastavu i da odluke donosi konsenzusom, a slijedom dosadašnje prakse, Nikola Pejić i Mirsad Salkić i dalje obavljaju funkciju člana Komisije do završetka procedura za imenovanje (reimenovanje) članova Komisije iz Federacije Bosne i Hercegovine.¹

Od uspostave Državne regulatorne komisije za električnu energiju njeni članovi se na ravnopravnom osnovu rotiraju na funkciji predsjedavajućeg svake godine. Ovu funkciju do 30. juna 2015. godine obavljao je Nikola Pejić. Milorad Tuševljak aktuelni je predsjedavajući Komisije do 30. juna 2016. godine.

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju organiziran je u četiri sektora:

- Sektor za tarife i tržišta,
- Sektor za licence i tehničke poslove,
- Sektor za pravne poslove,
- Sektor za finansijsko-administrativne poslove.

U funkciji efikasnijeg obavljanja poslova u DERK-u se po potrebi uspostavljaju tematski radni timovi, u čijem radu učestvuju zaposlenici iz različitih sektora.

¹ U vrijeme izrade ovog izvještaja postupci izbora dva člana Komisije koje je predložila Vlada Federacije BiH nalaze se u proceduri u Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine. Nakon što budu potvrđene, nominacije se dostavljaju Vijeću ministara BiH, koje predlaže imenovanja Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Korištenjem raznovrsnih oblika nadgradnje znanja i iskustva, odnosno jačanjem svojih stručnih kapaciteta DERK prati zahtjeve regulatorne prakse. Nova znanja stječu se na različitim strukovnim savjetovanjima, konferencijama i tematskim seminarima, u zemlji i inostranstvu, kao i učenjem na daljinu (eng. *distance e-learning*), koje je postalo dominantno u praksi Komisije. Sistematičnost obuke radi kontinuiranog usklađivanja znanja, vještina i prakse sa potrebama i očekivanjima institucije ostvaruje se i kroz stručne radionice Sekretarijata Energetske zajednice, obrazovne programe Regionalne asocijacije energetskih regulatora i Škole regulacije u Firenci, te seminare Direkcije za evropske integracije, koji su u funkciji pristupanja i integracije BiH u Evropsku uniju.

Poseban doprinos stručnom usavršavanju u 2015. godini dao je Projekt USAID-a *Investiranje u sektor energije* (EIA), u okviru kojeg je organizirano više edukacijskih radionica različitog tematskog sadržaja.

DERK će i dalje biti posvećen osiguranju kontinuiranog profesionalizma osoblja kroz već afirmirane ali i kroz nove metode obuke, te upotrebu savremene tehničke opreme. Opravdanost ovakvog opredjeljenja potvrđuje i informatička, komunikacijska i prezentacijska kompetencija većeg broja pojedinaca da svoja znanja i iskustva uspješno izlažu i na međunarodnim strukovnim skupovima, kako regionalnog tako i globalnog karaktera.

Pored stručnog usavršavanja svojih zaposlenika, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je, na adekvatan način, informirala i prenosila iskustva iz regulatorne prakse zaposlenicima reguliranih kompanija, a učestvovala je i u stručnom usavršavanju osoblja drugih regulatornih tijela u regiji. DERK je također pružao kvalitetne stručne informacije o energetskom sektoru i njegovoj reformi, ne samo specijalistima iz sektora nego i široj javnosti, uz posebno organiziranu edukaciju predstavnika sredstava javnog informiranja.

U radu DERK-a nastaju velike količine raznovrsne dokumentacije. Broj dokumenata i informacija je u stalnom porastu. Čuvanje, vrednovanje, izlučivanje i zaštitu registratorske građe DERK kao njen stvaralac organizira pod stručnim nadzorom Arhiva Bosne i Hercegovine. Ovakva kooperacija omogućava da se ovi procesi odvijaju po strukovnim principima, znanjima i preporukama i kroz međusobno upoznavanje dviju institucija.

U izvještajnom periodu je funkcionalno zastarjela i otpisana informatička oprema zamjenjivana novom, uz poštovanje propisanih standarda i smjernica Vijeća ministara BiH za nabavku računarske opreme i softvera. Pri tome se vodilo računa o energetskim svojstvima uređaja i dobroj praksi koju u izvještajima o reviziji učinka preporučuje Ured za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

3. KLJUČNE AKTIVNOSTI

Tokom 2015. godine Državna regulatorna komisija za električnu energiju održala je 19 redovnih i jednu vanrednu sjednicu, 28 internih sastanka i organizirala deset javnih rasprava, od čega je osam imalo opći, a dvije formalni karakter.

U izvještajnom periodu, na transparentan način i uz vođenje adekvatnih javnih rasprava, u kojima su pored subjekata iz elektroenergetskog sektora svoje komentare mogli davati i zainteresirani članovi javnosti, Komisija je provodila aktivnosti na usvajanju i odobravanju niza dokumenata, određivanju tarifa, izdavanju licenci, i realizirala druge aktivnosti od kojih su najznačajnije grupisane u područja navedena u nastavku.

Otvorenost prema javnosti kroz konsultacije i komunikaciju sa svim zainteresiranim članovima stručne ali i šire javnosti je temeljna orijentacija Komisije koja pomaže provjeri ispravnosti predloženih rješenja prije njihovog konačnog usvajanja. Praksu međusobne razmjene pribavljenih komentara javnosti, u istim ili sličnim postupcima, primjenjuju sva tri regulatorna tijela koja djeluju u energetsom sektoru Bosne i Hercegovine.

3.1 Pravila i dokumenta DERK-a

Pravila o licencama

Nakon proteka rokova definiranih *Odlukom o obimu, uvjetima i vremenskom rasporedu otvaranja tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini* iz 2006. godine, donošenja *Pravilnika o snabdijevanju kupaca električnom energijom u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine* (2013. i 2014. godina), odgovarajućih pravila u okviru nadležnosti entitetskih regulatora, te nakon usvajanja i odobravanja novih *Tržišnih pravila* u 2015. godini, ukazala se potreba za usklađivanjem *Pravilnika o licencama* sa konceptima, pojmovima i rješenjima zastupljenim u ovim i drugim propisima, kao i promjenama u međuvremenu nastalim na tržištu električne energije u BiH.

Pojam ‘kvalificirani kupac’ označavao je različite kategorije kupaca koje su od početka otvaranja tržišta električne energije 2007. godine sukcesivno stjecale mogućnost – kvalificiranost slobodnog izbora snabdjevača i ponude za snabdijevanje koja im najbolje odgovara. Kako je od 1. januara 2015. godine tržište električne energije potpuno otvoreno za sve kupce, pojam tarifnog, odnosno nekvalificiranog kupca (kupca bez prava na slobodan izbor snabdjevača), izgubio je svoj sadržaj i prestao biti odgovarajući kako za klasifikaciju kupaca, tako i za naziv djelatnosti odnosno naziv licence.

Razvojem tržišta i regulatornog okvira, jačanjem konkurencije i posebno povećanjem broja trgovaca na tržištu električne

Na redovnim sjednicama razmatraju se i utvrđuju akta iz regulatorne nadležnosti u skladu sa zakonom propisanim ovlaštenjima, a na internim sastancima se razmatraju pitanja i usvajaju akti organizacijsko-administrativne prirode.

U cilju pribavljanja komentara zainteresiranih lica i javnosti na pravila i propise, ili bilo koji drugi dokument, DERK organizira opću raspravu. U cilju rješavanja tehničkih pitanja u toku postupka i obrade proceduralnih ili suštinskih pitanja, održava se tehnička rasprava. U cilju utvrđivanja odlučujućih činjenica na osnovu kojih bi DERK mogao riješiti spor ili određene zahtjeve, održava se formalna rasprava.

Redovne sjednice i sve vrste javnih rasprava su otvorene za javnost.

energije, nestali su razlozi da se određeni industrijski potrošači bave i međunarodnom trgovinom – uvozom električne energije radi zadovoljavanja vlastitih potreba korištenjem posebne licence.

Inicijative pojedinih energetske subjekata uočile su i skrenule pažnju na prisutnost administrativnih zapreka u obavljanju djelatnosti proizvodnje električne energije u novoizgrađenim proizvodnim objektima u toku probnog rada. Izvršenim izmjenama u vezi izdavanja privremene licence za proizvodnju olakšava se priključenje proizvodnih objekata u Brčko Distriktu BiH na prijenosni sistem tokom probnog rada, a time i prijava dnevnog rasporeda rada tih objekata na osnovu jedinstvene identifikacijske oznake – EIC koda (eng. *Energy Identification Code*) koju izdaje NOS BiH.

Obaveza pribavljanja certifikata o sistemu obezbjeđenja kvaliteta zadržana je samo za djelatnosti koje nemaju tržišni karakter (prijenos električne energije, djelatnost nezavisnog operatora sistema i distribucija električne energije), čime su uvažene specifičnosti koje karakteriziraju obavljanje djelatnosti trgovine u pogledu broja zaposlenih, veličine i unutarnje organizacijske strukture tih subjekata, a posebno visine troška pribavljanja takvog dokumenta.

Na osnovama višegodišnje prakse u primjeni instituta suspenzije licence, izmjene Pravilnika su iskorištene i za ograničenje korisnika licence da za vrijeme trajanja važenja licence samoinicijativno u više navrata traži privremenu suspenziju licence njenim 'umirovljenjem' na određene vremenske periode, čime praktično dovode u pitanje kredibilitet da stvarno djeluju na tržištu električne energije. Također, bilo je neophodno obezbijediti efikasnije instrumente za sankcioniranje propusta korisnika licence da uredno plaćaju regulatornu naknadu.

Promjenom dosadašnjeg načina koncipiranja uvjeta za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom – kroz utvrđivanje Standardnih uvjeta za korištenje licence, kao standardnog i unaprijed poznatog skupa regula o pravima i obavezama vlasnika licence (čije se prihvatanje potvrđuje podnošenjem pismene izjave već uz sam zahtjev za dobijanje licence), dodatno je pojednostavljen i ubrzan postupak izdavanja ove vrste licence koji je u praksi najbrojniji. Time se značajno reducira i količina dokumenata koja je dosada iz formalno-proceduralnih razloga cirkulirala kako unutar DERK-a tako i u komunikaciji sa podnosiocem zahtjeva i zainteresiranim trećim licima.

Nakon što je o predloženim rješenjima 18. novembra 2015. godine održana javna rasprava i protekao period za dostavu komentara javnosti, u okviru kojih su zainteresirane strane izrazile podršku predloženim rješenjima, Državna regulatorna komisija usvojila je *Pravilnik o izmjenama i dopunama*

Pravilnika o licencama 15. decembra 2015. godine. Na istoj sjednici Komisije utvrđeni su i *Standardni uvjeti za korištenje licence za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom*.

Novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH

Tokom protekle tri godine, svjesna značaja pomoćnih usluga i balansiranja (uravnoteženja) elektroenergetskog sistema, Državna regulatorna komisija za električnu energiju je u saradnji sa Nezavisnim operatorom sistema u BiH i drugim elektroprivrednim kompanijama, provela niz aktivnosti kojima je ustanovljen novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine.

Zajednički rad DERK-a i NOS-a BiH, uz korištenje dokumenata razvijenih u sklopu USAID projekta *Asistencija regulativi i reformi elektroenergetskog sektora (REAP)* u martu 2014. godine rezultirao je utvrđivanjem *Koncepta pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine* (u daljnjem tekstu: *Koncept pomoćnih usluga ili Koncept*). Ocjena je da *Konceptom* definirana rješenja obezbjeđuju stabilan i pouzdan rad elektroenergetskog sistema i ispunjavanje međunarodnih obaveza BiH, prije svega prema *Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice*, te Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) i njejoj Regionalnoj grupi Kontinentalne Evrope, odnosno Kontrolnom bloku SHB (Slovenija – Hrvatska – Bosna i Hercegovina).

Koncept pomoćnih usluga sa ilustracijama značajnog broja procedura koje je trebalo izraditi, trasirao je dalje pravce upotpunjavanja postojećeg regulatornog okvira pružanja pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema BiH i za njegovo operativno stavljanje u funkciju. Temeljna rješenja iz *Koncepta*, daljom razradom pretočena su u praktično provodiva pravila koja ovu problematiku reguliraju na novim osnovama.

U julu 2014. godine, DERK je izmijenio i dopunio *Metodologiju za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora prijenosnog sistema i pomoćne usluge*. Očekivanja DERK-a su bila da će NOS BiH, shodno Zaključcima DERK-a iz marta 2014. godine, uskladiti postojeća Tržišna pravila i Mrežni kodeks i učiniti ih kompatibilnim sa rješenjima *Koncepta*, zajedno sa dodatnim procedurama potrebnim za primjenu pravila.

Zbog značajnog zaostajanja u dinamici odvijanja tih aktivnosti, DERK je uredio način osiguranja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH na privremenom osnovu Odlukom od 18. novembra 2014. godine.

Odlukom o testnom periodu primjene provedbenih pravila i procedura pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH, DERK je decembra 2014. godine prihvatio ocjenu NOS-a BiH i drugih elektroenergetskih subjekata da se 1. juni 2015. godine utvrdi kao rok za početak efektivne primjene pravila i procedura. Međutim, kako su nova Tržišna pravila utvrđena tek 24. aprila 2015. godine, DERK je prilikom njihovog odobravanja u maju 2015. godine odlučio da njihova primjena počne od 1. januara 2016. godine, do kada je produžen testni period.

U preostalom vremenu do kraja 2015. godine, DERK je donio odluku kojom je odredio koeficijente i granične cijene za kapacitet i energiju sekundarne i tercijarne regulacije, kao i koeficijente uz cijenu pozitivnog i negativnog debalansa, a u njenoj dopuni odredio je i graničnu cijenu kapaciteta tercijarne regulacije nadole. Time su definirani ulazni parametri za tržišnu nabavku pomoćnih usluga koju je proveo NOS BiH, kao subjekt koji nabavlja pomoćne i pruža sistemsku uslugu u Bosni i Hercegovini.

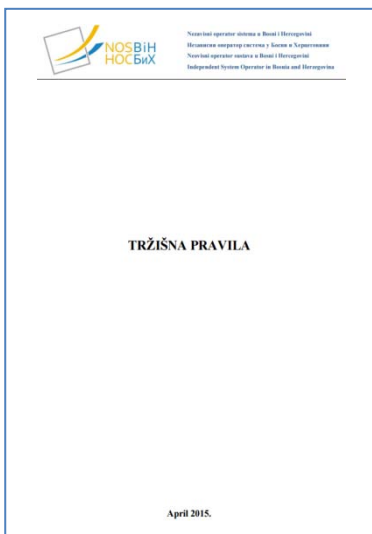
Krajem 2015. godine, NOS BiH je utvrdio konačne verzije pratećih dokumenata novih Tržišnih pravila:

- Pravilnik o radu dnevnog tržišta balansne energije tercijarne regulacije,
- Procedure za pomoćne usluge i Procedure za razmjenu podataka između NOS-a BiH i operatora distributivnog sistema,
- Standardne forme Ugovora o balansnoj odgovornosti i Ugovora o pružanju pomoćnih usluga,
- Obrascje Zahtjeva za pristup balansnoj grupi, Zahtjeva za registraciju balansno odgovorne strane, Zahtjeva za registraciju objekata za pružanje pomoćnih usluga, Zahtjeva za registraciju učesnika na tržištu i Zahtjeva za dodjelu EIC kodova, te
- Konkretna tačke primopredaje i Upute za dostavljanje dnevnih rasporeda.

Posebnom odlukom koja je donesena u okviru postupka određivanja tarifa po zahtjevu NOS-a BiH, utvrđena je tarifa za sistemsku uslugu, čime se kompletirao skup pravila i odluka kojim se tržišni principi od 1. januara 2016. godine uvode u ranije potpuno regulirani metod pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH. Na ovaj način povećava se funkcionalnost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini i ispunjava jedna od mjera koje su 27. augusta 2015. godine prihvatili premijeri šest zemalja u regiji u okviru 'Berlinskog procesa'.

3.2 Dokumenta koja odobrava DERK

Tržišna pravila

Tržišnim pravilima uređuju se odnosi između NOS-a BiH i licenciranih učesnika na tržištu električne energije. Cilj pravila je kreiranje uvjeta za siguran rad elektroenergetskog sistema BiH, odnosno efikasna nabavka pomoćnih usluga i pružanje systemske usluge, uravnoteženje sistema BiH uz što manje troškove, te efikasno funkcioniranje i daljnji razvoj veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH.

Pravila definiraju učesnike, način njihove registracije, te registraciju balansno odgovornih strana i balansnih grupa. Propisana je nominacija dnevnih rasporeda, procedura obavijesti o ugovorima, operativna faza angažiranja pomoćnih usluga, definirane su vrste tačaka primopredaje energije na prijenosnoj i distributivnoj mreži i pridruživanje obračunskih mjernih mjesta učesnicima na tržištu, kao i dostava podataka iz obračunskih mjernih mjesta. Pravila reguliraju balansnu odgovornost balansno odgovornih strana, učesnika na tržištu i krajnjih kupaca. Posebno su obrađene pomoćne usluge primarne, sekundarne i tercijarne regulacije, regulacija napona i reaktivne snage, pokrivanje gubitaka u prijenosnom sistemu, eliminiranje neželjenih odstupanja od dnevnih rasporeda – kompenzacije, dnevno tržište balansne energije tercijarne regulacije, debalansi, obračun i izvještavanje i objava podataka.

Tržišna pravila su, dakle, izuzetno zahtjevan tehnički dokument koji uključuje osnovni koncept redizajniranja tržišta, zakonodavno-pravni regulatorni okvir uređenja tržišta, tehničke preduvjete za funkcioniranje tržišta i navodi niz procedura kojima se uređuju tehnički i komercijalni odnosi među učesnicima na tržištu.

Prva Tržišna pravila pripremljena su i odobrena 2006. godine. S obzirom na novi način pružanja pomoćnih usluga i balansiranja elektroenergetskog sistema BiH definiran Konceptom pomoćnih usluga, uz uvažavanje regionalnih promjena, u martu 2014. godine pokrenut je postupak pripreme novih Tržišnih pravila, tokom kojeg su pribavljani i komentari učesnika na tržištu putem odgovarajućeg Tehničkog komiteta. Tržišna pravila dostavljena DERK-u u aprilu 2015. godine, odobrena su u maju, uz početak efektivne primjene od 1. januara 2016. godine.

Mrežna pravila

Mrežnim kodeksom uređuje se način planiranja i razvoja prijenosnog sistema, uvjeti za priključenje (procedure, ugovori, kriteriji), način operativnog planiranja (predviđanje potrošnje, upravljanje mrežnim ograničenjima) i operativnog rada (dispečing, procedure, komunikacije), mjere u nepredviđenim

situacijama (kontrola potrošnje, obnova rada sistema nakon totalnog raspada), način na koji se obavlja obračunsko mjerenje u elektroenergetskom sistemu i ostale neophodne tehničke mjere za kvalitetan i pouzdan rad prijenosnog sistema.

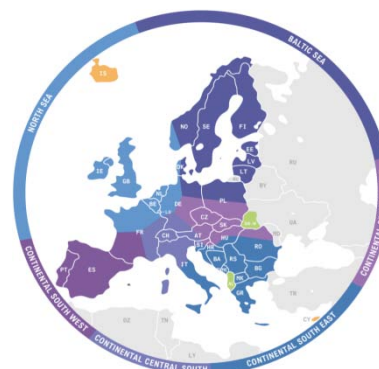
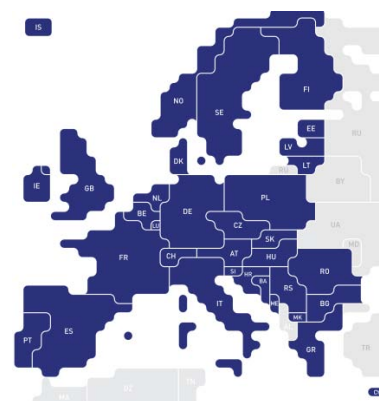
Prilikom utvrđivanja *Koncepta pomoćnih usluga za balansiranje elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine* u martu 2014. godine, DERK je istakao da ovaj dokument treba iskoristiti za inoviranje i upotpunjavanje postojećeg regulatornog okvira, uključujući izmjene i dopune i Mrežnog kodeksa, odobrenog odlukama DERK-a u 2006. i 2011. godini. Odlukom iz novembra 2014. godine, DERK je od primjene izuzeo dijelove odredbi Mrežnog kodeksa, do njihovog usklađivanja sa Konceptom pomoćnih usluga.

Potreba za izmjenama Mrežnog kodeksa prepoznata je i u *Indikativnom planu razvoja proizvodnje za period 2016. – 2025. godina*. Međutim, tokom 2015. godine, NOS BiH nije DERK-u na odobrenje dostavio izmjene i dopune Mrežnog kodeksa.

Harmonizacija, odnosno jednoznačno uređenje cijelog skupa pravila za rad mreža prepoznata je u Trećem energetsom paketu EU. Shodno tome, zemlje članice EU, kroz puni angažman Evropske mreže operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) i Agencije za saradnju energetske regulatora (ACER) provode kompleksnu aktivnost donošenja pravila za rad mreža (mrežna pravila EU – eng. *Network Codes*). Skup ovih pravila u domenu električne energije sadrži tri grupe:

- *Pravila o spajanju*
 - Pravila o zahtjevima za proizvođače električne energije (RfG),
 - Pravila za spajanje na strani potražnje (DCC),
 - Pravila o visokonaponskom istosmjernom spajanju (HVDC),
- *Pravila o upravljanju sistemima*
 - Pravila o operativnoj sigurnosti (OS),
 - Pravila o operativnom planiranju i rasporedu (OPS),
 - Pravila o kontroli opterećenja i frekvencije i o rezervama (LFCR),
 - Pravila o hitnim slučajevima i ponovnoj uspostavi (ER),
- *Pravila o tržištu*
 - Pravila o dodjeli kapaciteta i upravljanju zagušenjem (CACM),
 - Pravila o dugoročnoj dodjeli kapaciteta (FCA),
 - Pravila o uravnoteženju (EB).

entsoe

Članice Evropske unije su 5. decembra 2014. godine odobrile prvo od niza pravila – CACM. Uredba Komisije (EU) 2015/1222 o uspostavljanju smjernica za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima donesena je 24. jula 2015. godine. Rok za njenu implementaciju je tri godine.

26. juna 2015. godine odobrena su RfG pravila, nakon čega je objavljen Nacrt uredbe Komisije (EU) o uspostavljanju ovih mrežnih pravila. Kao treća odobrena su HVDC pravila – 11. septembra 2015. godine, a 16. oktobra 2015. godine odobrena su DCC pravila. Zaključno sa krajem godine, odobrena su i peta – FCA pravila, 30. oktobra 2015. godine.²

Pravila OS, OPS i LFCR će se spojiti u jedan tekst, i u konačnici bit će donesena jedinstvena Uredba Komisije (EU) o uspostavljanju smjernica za rad sistema.

Sadržaj svih pravila za rad mreža postaje dio legislative Evropske unije i direktno se primjenjuje u njenim članicama donošenjem uredbi od strane Evropske komisije. U Ugovornim stranama Energetske zajednice, prema definiranoj proceduri, transpoziciju uredbi u nacionalno zakonodavstvo trebaju izvršiti nacionalni regulatori, nakon što relevantne odluke donese Stalna grupa na visokom nivou Energetske zajednice.

Tokom 2016. godine Evropska komisija, ACER i ENTSO-E provodit će intenzivne aktivnosti na završetku preostalih pravila za rad mreža, a u Energetskoj zajednici aktivnosti na donošenju odluka prema kojima ova pravila postaju dio *acquis-a* Energetske zajednice. Stoga se problematika pravila za rad mreža nameće kao jedna od ključnih aktivnosti u radu nadležnih institucija u Bosni i Hercegovini, prije svega Državne regulatorne komisije za električnu energiju i Nezavisnog operatora sistema u BiH.

Indikativni plan razvoja proizvodnje 2016. – 2025.

Indikativni plan razvoja proizvodnje se izrađuje svake godine za desetogodišnji period. Svrha plana je da informira sadašnje i buduće korisnike elektroenergetskog sistema o potrebama i postojećim projektima izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. Istovremeno, ovaj plan se koristi i kao jedan od osnova za izradu *Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže u BiH*, koji se, obuhvatajući i problematiku novih prekograničnih vodova, također, razrađuje svake godine pokrivajući desetogodišnji period.

Osnovni cilj Indikativnog plana razvoja proizvodnje je analiza bilansa snage i energije na prijenosnoj mreži za narednih deset

² U vrijeme izrade ovog izvještaja odobrena pravila su u fazi provjere usaglašenosti sa glavnim principima Evropske unije i Trećeg paketa, koju provodi Evropski parlament i Vijeće. Donošenje uredbi očekuje se početkom 2016. godine.

godina. Izrada ovog dokumenta je i u funkciji ispunjavanja obaveza prema Evropskoj mreži operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E).

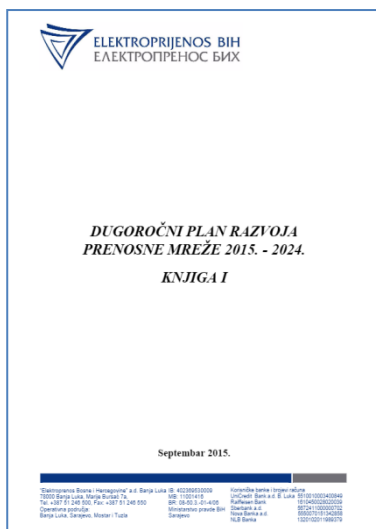
Nezavisni operator sistema u BiH, kao i svi drugi operatori sistema udruženi u ENTSO-E, ima obavezu da da svoj doprinos u izradi *Evropskog plana razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* (TYNDP) koji se, u skladu sa Uredbom (EZ) br. 714/2009 o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije, priprema svake druge godine³. U tom smislu, NOS BiH ima obavezu dostave planova razvoja elektroenergetskog sistema BiH koji su bazirani na potrošnji, proizvodnji koja uključuje i nove izvore, te planiranim pojačanjima interne prijenosne mreže i interkonekcija. Navedene aktivnosti pretpostavljaju i podrazumijevaju punu koordinaciju na regionalnom nivou, uz analizu mogućih zagašenja na internoj mreži i prekograničnim vodovima.

Prognoza potrošnje električne energije za period od 2016. do 2025. godine je izrađena uz korištenje stečenog devetogodišnjeg iskustva u pripremi ove vrste planova, uvažavajući postojeće trendove kao i procjene različitih međunarodnih i domaćih institucija. Pored navedenog, značajan faktor pri prognoziranju potrošnje električne energije je kretanje bruto društvenog proizvoda, pri čemu se koriste podaci i predviđanja međunarodnih finansijskih institucija. Za izradu *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2016. – 2025. godina* osigurani su kvalitetni ulazni podaci, iako pojedini korisnici prijenosnog sistema ne dostavljaju podatke prema odredbama Mrežnog kodeksa, prvenstveno u domenu potrošnje. Također, pojedini investitori nerealno procjenjuju godinu ulaska objekta u pogon, u kom slučaju NOS BiH vrši svoju procjenu. U smislu informiranja o dinamici realizacije priključenja novih proizvodnih objekata na prijenosnu mrežu prepoznata je potreba značajnijeg doprinosa entitetskih resornih ministarstava i regulatornih komisija. Također, ukazano je na neophodnost izmjena Mrežnog kodeksa i Pravilnika o priključku.

Javna rasprava o dokumentu, održana u martu 2015. godine, usredotočila se na prognozu potrošnje, nove proizvodne kapacitete i bilanse snage i energije na prijenosnoj mreži. Bilansi snage i energije za narednih deset godina upućuju na neophodnost početka izgradnje novih proizvodnih kapaciteta. *Odluku o odobrenju Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2016. – 2025. godina* Državna regulatorna komisija za električnu energiju donijela je u aprilu 2015. godine.

³ TYNDP 2014, odnosno najnoviji *Evropski plan razvoja prijenosne mreže za narednih deset godina* ENTSO-E je nakon javne rasprave dostavio ACER-u 31. oktobra 2014. godine, koji je u svom mišljenju od 4. februara 2015. godine ukazao na potrebna dalja poboljšanja procesa pripreme. Izdavanje narednog plana (TYNDP 2016) očekuje se u junu 2016. godine.

Dugoročni plan razvoja prenosne mreže 2015. – 2024.

Prvi Dugoročni plan razvoja prenosne mreže, koji se odnosio na period 2014. – 2023. godina, Državna regulatorna komisija za električnu energiju odobrila je u novembru 2014. godine, uz ponovljenu konstataciju o značajnim kašnjenjima u pripremi planskih dokumenata.⁴ Izradom Dugoročnog plana omogućava se kvalitetnije ispunjavanje obaveza prema Evropskoj mreži operatora prenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) u pogledu doprinosa izradi Evropskog plana razvoja prenosne mreže za narednih deset godina.

Prema važećim zakonskim odredbama, Dugoročni plan razvoja prenosne mreže izrađuje se svake godine i pokriva naredni desetogodišnji period. Značaj pripreme Dugoročnog plana ogleda se u činjenici da Elektroprivreda BiH na osnovu ovog plana izrađuje godišnji investicijski plan i dostavlja ga DERK-u na odobrenje do kraja novembra za narednu godinu.

Dugoročni plan razvoja prenosne mreže za period 2015. – 2024. godina upućen je DERK-u tek u decembru 2015. godine. Iako je ovaj dokument dostavljen u vrijeme kada su već trebali biti razmatrani planski dokumenti za naredni period (2016. – 2025. godina) i na njemu zasnovan *Plan investicija za 2016. godinu*, DERK je pristupio razmatranju dostavljenog Dugoročnog plana. Donošenje odluke očekuje se početkom 2016. godine.

Dugoročni plan, koji je pripremio Elektroprivreda BiH i čiju je reviziju izvršio Nezavisni operator sistema u BiH, definiše potrebna pojačanja postojećih i izgradnju novih objekata prenosne mreže kako bi se pokrenule aktivnosti na projektovanju, izgradnji i puštanju u pogon infrastrukture neophodne za kontinuirano snabdijevanje i stabilan rad sistema. Potrebna sredstva za realizaciju predloženih investicija za period 2015. – 2024. godina iznose 845,72 miliona KM. Za izgradnju novih objekata potrebno je izdvojiti 352,21 miliona KM (transformatorske stanice 147,35, dalekovodi 81,61 i interkonekcije 123,26 miliona KM), a za rekonstrukciju 479,81 miliona KM (visokonaponska i srednjenaponska postrojenja 336,03 i dalekovodi 143,78 miliona KM).

Pravila za dodjelu prekograničnih prenosnih kapaciteta

Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO) čije sjedište je u Podgorici, formalno je uspostavljen 27. marta 2014. godine, uz početak operativnog djelovanja od 27. novembra 2014. godine, kada su organizirane godišnje aukcije na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska.

⁴ Dugoročni plan za naredni desetogodišnji period treba biti dostavljen DERK-u na odobrenje do kraja oktobra.

Tokom 2015. godine SEE CAO je svoj rad organizirao u skladu sa *Aukcijskim pravilima za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta*, koja su u septembru 2014. godine na zahtjev operatora odobrili nadležni nacionalni regulatori Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Grčke, Hrvatske, Kosova* i Turske. U 2015. godini pripremljene su nove verzije Aukcijskih pravila, uz potrebne konsultacije sa učesnicima u sektoru i Regulatornim odborom Energetske zajednice (ECRB). Uvažavajući zajednički stav ECRB-a o Aukcijskim pravilima, DERK je u oktobru 2015. godine donio *Odluku o odobrenju Aukcijskih pravila za dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta* (u verziji 1.3 iz septembra 2015. godine), koja je Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini dostavio na odobrenje.

DERK je u više prilika, na domaćim i međunarodnim skupovima, pozdravljao početak i uspješan rad SEE CAO, ali i izražavao svoju zabrinutost zbog njegovog ograničenog geografskog obuhvata, odnosno izostanka učešća operatora iz svih zemalja jugoistočne Evrope.

Zbog neučestvovanja Srbije u djelovanju ovog Ureda, i dalje postoji potreba reguliranja pravila za dodjelu prekograničnih kapaciteta na zajedničkoj granici BiH i Srbije, i to na godišnjem, mjesečnom i dnevnom nivou. Stoga je DERK, na zahtjev NOS-a BiH, 18. novembra 2015. godine odobrio:

- *Pravila za godišnje i mjesečne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja JP Elektromreža Srbije (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2016. godinu, i*
- *Pravila za dnevne aukcije za dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja JP Elektromreža Srbije (EMS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2016. godinu.*

Kako SEE CAO ne pokriva unutarodnevnu dodjelu prekograničnih prijenosnih kapaciteta, to su na zahtjev NOS-a BiH istom odlukom DERK-a odobrena i:

- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i JP Elektromreža Srbije (EMS) za 2016. godinu,*
- *Pravila za unutarodnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) i Crnogorskog elektro-prijenosnog sistema AD (CGES) za 2016. godinu, i*

* Ovaj naziv ne prejudicira status i u skladu je sa Rezolucijom Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda 1244 i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova.

- *Pravila za unutarnevnu dodjelu prijenosnih kapaciteta na granici regulacijskih područja Hrvatskog operatora prijenosnog sistema (HOPS) i Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini (NOS BiH) za 2016. godinu.*

Dodjelu prijenosnih kapaciteta u 2016. godini na granici sa Srbijom putem godišnjih i mjesečnih aukcija provodi EMS, a dnevne i unutarnevne aukcije provodi NOS BiH. Unutarnevne aukcije na granici sa Hrvatskom provodi HOPS, a na granici sa Crnom Gorom NOS BiH.

Opći uvjeti za isporuku i snabdijevanje električnom energijom u Brčko Distriktu BiH

U cilju usaglašavanja odredbi *Općih uvjeta za isporuku i snabdijevanje električnom energijom u Brčko Distrikta BiH* sa izmjenama koje su nastale potpunim otvaranjem tržišta električne energije, JP Komunalno Brčko je 2. juna 2015. godine podnijelo DERK-u na odobrenje izmjene i dopune *Općih uvjeta*.

Tim povodom DERK je donio Zaključke kojim je predlagač obavezan da izvrši zamjenu, odnosno usklađivanje termina koji se odnosi na kupca električne energije dosljedno u cijelom tekstu *Općih uvjeta*. Sugerirano je dodatno razmatranje i obrada pitanja uočenih od strane stručnog tima DERK-a, posebno onih koje nisu u saglasnosti sa *Pravilnikom o snabdijevanju kupaca električnom energijom*. Konstatirano je da predložena regulacija promjene tarifne kategorije i tarifne grupe ne štiti prava kupca električne energije, pa je predlagač pozvan da ove nedostatke otkloni.

Predlagač je obavezan da o Prijedlogu izmjena i dopuna *Općih uvjeta* obavijesti javnu raspravu u Brčkom, te da sačini i na prikladan način objavi Prečišćen tekst *Općih uvjeta za isporuku i snabdijevanje električnom energijom u Brčko Distriktu BiH*.

Slijedeći Zaključke DERK-a, Upravni odbor JP Komunalno Brčko je 15. decembra 2015. godine donio inoviranu Odluku o izmjenama i dopunama *Općih uvjeta*, nakon čega je Državna regulatorna komisija donijela *Odluku o odobrenju izmjena i dopuna Općih uvjeta za isporuku i snabdijevanje električnom energijom Brčko Distrikta BiH*.

Rad korisnika prijenosnog sistema tokom funkcionalnih ispitivanja i puštanja u rad

Povodom završetka radova na izgradnji Termoelektrane Stanari, prvog izgrađenog objekta ovog tipa u posljednjih nekoliko decenija u Bosni i Hercegovini, na prijedlog Nezavisnog operatora sistema u BiH, DERK je dao saglasnost o načinu rada Kompanije EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari tokom funkcionalnih ispitivanja i puštanja u pogon. Izuzetno od Tržišnih pravila, u trajanju od šest mjeseci odobreno je da

korisnik prijenosnog sistema obezbjeđuje kapacitet rezerve, odnosno energiju za pokrivanje vlastitih debalansa i da sva neželjena odstupanja nadoknađuje kroz kompenzacijske programe koje definira NOS BiH.

Početak funkcionalnih ispitivanja i sinhronizacija Termoelektrane Stanari na elektroenergetski sistem BiH planirani su za prvi radni dan u 2016. godini.

3.3 Postupci licenciranja

Tokom 2015. godine DERK je izdao sedam licenci za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, a u vrijeme izrade ovog izvještaja, intenzivno radi na rješavanju još dva podnijeta zahtjeva za istu djelatnost društava GEN-I d.o.o. Sarajevo i Vitol Adriatik d.o.o. Sarajevo.

Zbog isteka roka važenja prethodno izdane licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom provedeni su postupci i obnovljene licence sa periodom važenja od pet godina sljedećim subjektima:

- Petrol BH Oil Company d.o.o. Sarajevo (februar 2015.),
- ProEnergy d.o.o. Mostar (februar 2015.),
- Interenergo d.o.o. Sarajevo (oktobar 2015.),
- HEP-Trade d.o.o. Mostar (novembar 2015.),
- Danske Commodities BH d.o.o. Sarajevo (decembar 2015.).

Kompaniji EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari d.o.o. Stanari izdana je privremena licenca (oktobar 2015.), dok je društvo Steelmin BH d.o.o. Jajce obnovilo licencu za obavljanje djelatnosti međunarodne trgovine električnom energijom za vlastite potrebe (oktobar 2015.).

Odlukama DERK-a po zahtjevu kompanija suspendirane su licence za djelatnost međunarodne trgovine društvima EL-EN Solutions d.o.o. Banja Luka (juni 2015.) i KTG Zenica d.o.o. Zenica (oktobar 2015.), obje do isteka njihovog važenja.

U prethodnom periodu kao vlasnici licence za djelatnost međunarodne trgovine električnom energijom, registrirani su i GEN-I d.o.o. Sarajevo, Alpiq Energija BH d.o.o. Sarajevo, Repower Adria d.o.o. Sarajevo, HSE BH d.o.o. Sarajevo, MH Elektroprivreda Republike Srpske Matično preduzeće, a.d. Trebinje, JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg Bosne d.d. Mostar, JP Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo, Energy Financing Team (EFT) d.o.o. Bileća, Ezpada d.o.o. Mostar, Comsar Energy Trading d.o.o. Banja Luka, Axpo d.o.o. Sarajevo i za uvoz električne energije za vlastite potrebe B.S.I. d.o.o. Jajce.

Licencu za obavljanje djelatnosti nezavisnog operatora sistema ima Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, a za djelatnost prijenosa električne energije Elektroprijenos Bosne i Hercegovine a.d. Banja Luka. Javno preduzeće za komunalne djelatnosti Komunalno Brčko d.o.o. Brčko je u posjedu licence za distribuciju električne energije u Brčko Distriktu BiH i licence za obavljanje djelatnosti trgovine i snabdijevanja električnom energijom na teritoriji BiH.

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je svake godine pa i ove u odnosu na stanje prethodne godine ažurirao i prijavljivao promjene u pregledima objekata koje koristi u obavljanju djelatnosti prijenosa električne energije, kao i u pregledima dalekovoda koji nisu u njegovom vlasništvu i nisu u funkciji prijenosa električne energije u BiH, o čemu je DERK u martu 2015. godine donio odgovarajuće zaključke.

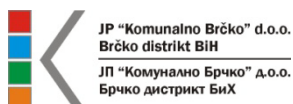
3.4 Praćenje aktivnosti licenciranih subjekata

Tokom godine u okviru svojih redovnih aktivnosti DERK prati usklađenost rada licenciranih subjekata sa propisanim uvjetima korištenja licenci, a prije svega nadzorom reguliranih subjekata NOS BiH, Elektroprijenos BiH i JP Komunalno Brčko. Praćenje aktivnosti vrši se analizom redovnih i vanrednih izvještaja koje podnose svi licencirani subjekti, kao i putem posjeta vlasnicima licenci, sa ili bez najave. Vlasnici licenci podnose godišnje, polugodišnje, mjesečne i dnevne izvještaje o pojedinim aktivnostima, kako onim finansijske, tako i tehničke i organizacijske prirode. Također, dostupni su i izvještaji vlasnika licenci o vanrednim pogonskim događajima u sistemu.

Posjete stručnog osoblja DERK-a reguliranim subjektima omogućavaju direktan uvid u njihove dokumente i aktivnosti što ima veliki značaj, naročito prilikom analize finansijske pozicije subjekata sa stanovišta primjene odobrenih tarifa.

Tokom oktobra 2015. godine obavljene su posjete sljedećim reguliranim subjektima:

- JP Komunalno Brčko,
- Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, i
- Elektroprijenos Bosne i Hercegovine.

Državna regulatorna komisija je od JP Komunalno Brčko još jednom zatražila završetak računovodstvenog razdvajanja djelatnosti koje nisu vezane za elektroenergetski sektor i realizaciju obaveze evidentiranja svih prihoda po osnovu rada Radne jedinice *Elektrodistribucija* odvojeno od prihoda koje preduzeće ostvaruje svojim drugim djelatnostima (proizvodnja i distribucija vode, održavanje i uređenje javnih površina, te prikupljanje, odvoz i deponiranje komunalnog otpada). DERK je podsjetio regulirani subjekt na obavezu rješavanja vlasničkih

odnosa nad osnovnim sredstvima u funkciji distribucije i snabdijevanja električnom energijom, a koja se vode kao osnovna sredstva Vlade Brčko Distrikta BiH, dok JP Komunalno Brčko ima pravo služnosti. Ukazano je na neophodnost razjašnjenja pitanja amortizacije nad tim sredstvima, posebno u kontekstu investicijskog održavanja. Vlasnik licence je pozvan da pripremi dugoročni plan investicija, u kome bi se iskazala potrebna sredstva kao i način njihovog obezbjeđivanja. Istaknuta je obaveza ažuriranja priloga licence za obavljanje djelatnosti distribucije električne, odnosno *Pregleda objekata* koji se koriste za tu djelatnost. Uočavajući značajan udio troškova radne snage prilikom analize rashoda preduzeća, DERK je ukazao na potrebu odgovornog djelovanja u tom segmentu, posebno u pogledu zapošljavanja.

Nakon obavljene posjete u funkciji regulatornog nadzora DERK je pozvao NOS BiH da se krajnje odgovorno odnosi prema okviru i strukturi odobrenih troškova i rashoda. Ukazano je na poštovanje rokova za reviziju i dostavu Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže (do kraja oktobra tekuće godine za period koji pokriva narednih deset godina). Naloženo je praćenje kvaliteta napona u skladu sa standardom EN 50160. U vezi problematike priključenja i puštanja u pogon novih proizvodnih objekata, DERK je prepoznao potrebu prenošenja stečenih iskustava u pravila i propise koji tretiraju ovu problematiku. DERK je sugerirao da NOS BiH, uz konsultacije sa nadležnim regulatorima i ministarstvima, pripremi pregledni informativni materijal kojim bi se svim potencijalnim investitorima predložili neophodni koraci u fazi priključenja i puštanja u probni rad novog proizvodnog objekta. U cilju povećanja transparentnosti, uključujući informiranje i kvalitetnu interakciju učesnika na tržištu, NOS BiH je pozvan da pravovremeno objavljuje pravila, propise, formulare i druge dokumente, te ažurira energetske pokazatelje i druge informacije na svojoj internet stranici, kako na službenim jezicima u BiH, tako i na engleskom jeziku. DERK je zatražio izradu inoviranog dokumenta u funkciji procjene granične snage integracije proizvodnih objekata koji koriste energiju vjetra i sunca u elektroenergetski sistem BiH, uz uvažavanje postojećih prijenosnih i regulacijskih kapaciteta.

U okviru regulatornog nadzora DERK je i tokom 2015. godine ukazivao Elektroprijenosu BiH na pravovremeno pokretanje i efikasno provođenje aktivnosti na izradi Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže, kao i reviziji plana u skladu sa primjedbama koje dostavi NOS BiH. Također, ukazivano je i na neophodnost ispunjenja obaveze u pogledu izrade i dostavljanja na odobrenje Godišnjeg plana investicija za narednu godinu do kraja novembra tekuće godine. Kompaniji je sugerirano da se u što kraćem roku i uz poštovanje relevantnih zakona riješi pitanje potraživanja koje Kompanija ima od drugih poslovnih subjekata u zemlji. Regulirani subjekt je pozvan da sagleda i shodno tome

predloži izmjene i dopune relevantnih dokumenata kojima bi se omogućila naplata priključenja novoizgrađenih trafostanica 110/x kV koje su u funkciji distribucije, i na taj način izjednačio položaj operatora distributivnog sistema sa drugim pravnim subjektima koji se priključuju na prijenosni sistem. Posebno je ukazano na neophodnost konstantnog unapređenja kvaliteta snabdijevanja, prvenstveno kroz unapređivanje pogonske spremnosti prijenosnih objekata i vodova.

U funkciji regulatornog nadzora tokom maja, jula i septembra 2015. godine obavljene su posjete međunarodnim trgovcima: HEP-Trade, Danske Commodities BH, Petrol BH Oil Company, Elektro energija BH, Interenergo, Repower Adria i EFT – Rudnik i Termoelektrana Stanari.

Posjete su izvršene radi pregleda licencirane aktivnosti i utvrđivanja činjenica o ispunjavanju propisanih uvjeta za korištenje licence. Tom prilikom naglašena je neophodnost permanentnog zadovoljavanja općih i specifičnih kriterija (u slučaju obavljanja drugih djelatnosti, vlasnik licence je dužan obezbijediti računovodstveno razdvajanje licencirane od drugih djelatnosti). Istaknute su obaveze poštovanja tarifa, te Tržišnih pravila i Mrežnog kodeksa, uz pravo učešća u radu tehničkih komiteta. Također, tokom posjeta izvršeni su uvidi i u druge poslovne dokumente međunarodnih trgovaca, prikupljene informacije o problemima sa kojima se suočavaju pojedini subjekti, te sugerirana povećana pažnja u pojedinim aspektima obavljanja licencirane djelatnosti koji mogu ugroziti poštovanje propisanih uvjeta korištenja licence.

3.5 Postupci određivanja tarifa

Tarife za usluge prijenosa električne energije

Elektroprijenos Bosne i Hercegovine je u martu 2015. godine podnio zahtjev za izmjenu tarifa za prijenos električne energije kojim su predloženi zahtjevi za prihode i rashode, kao i troškovi koje Kompanija namjerava zaračunavati za svoje usluge. Ovim zahtjevom traženo je povećanje tarifa u prosjeku za 13 %.

DERK je tarifni zahtjev rješavao u skladu sa kriterijima navedenim u *Zakonu o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH* i *Metodologiji za izradu tarifa za usluge prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema i pomoćne usluge*.

Formalna javna rasprava na kojoj su se utvrđivale činjenice u tarifnom postupku održana je 14. aprila 2015. godine. DERK je primjenio osnovne principe koji propisuju da će tarife biti pravedne i razumne, ravnopravne, utemeljene na objektivnim kriterijima, zavisne o opravdanim troškovima rada i određene na transparentan način. Odluka kojom su određeni potrebni

godišnji prihod Elektroprijenosa BiH u 2015. godini i tarife za usluge prijenosa električne energije donesena je u maju 2015. godine.

Ovom odlukom, koja se primjenjuje od 1. jula 2015. godine, prosječna prijenosna mrežarina zadržana je na ranijem nivou od 0,889 feninga/kWh, pa udio prijenosa u cijeni električne energije nije promijenjen. Dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na energiju također je ostao isti, te i dalje iznosi 0,578 feninga/kWh. Kako su aktuelne veličine prenijete energije i snage u elektroprijenosnom sistemu BiH povoljnije nego u ranijem periodu, dio prijenosne mrežarine koji se odnosi na snagu smanjen je za 3,1 % i iznosi 1,472 KM/kW.

Donesena odluka DERK-a ne utječe na promjenu cijena električne energije koje plaćaju krajnji kupci.

Postupak određivanja tarifa po zahtjevu Nezavisnog operatora sistema u BiH

U skladu sa zakonom propisanom obavezom da svake godine podnosi na uvid zahtjev za prihode i rashode za iduću godinu, kao i troškove koje namjerava zaračunati po svojim tarifama za rad sistema, Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini je i u novembru 2015. godine podnio takav zahtjev u sklopu kojeg je predočio i obrazložio planirane prihode, rashode i troškove za 2016. godinu.

Stagnacija i blago smanjenje u potrošnji električne energije u prethodne tri godine, odnosno preuzimanju iste sa prijenosne mreže, uzrokovala je slabije ostvarenje finansijskog plana NOS-a BiH u 2015. godini i zahtjeve za korekciju potrebnog prihoda za 2016. godinu.

DERK je tarifni zahtjev rješavao u skladu sa istim kriterijima i principima koje je primijenio prilikom određivanja tarifa za prijenos, uz 2. decembra 2015. godine održanu formalnu javnu raspravu. 29. decembra 2015. donesena je odluka kojom je određen potrební godišnji prihod Nezavisnog operatora sistema u Bosni i Hercegovini u 2016. godini i tarifa za njegov rad zadržana na dosadašnjem nivou od 0,0592 feninga/kWh.

U istom tarifnom postupku, razmatran je zahtjev NOS-a BiH za određivanje tarife za sistemsku uslugu. Posebnom odlukom utvrđena je ta tarifa u iznosu od 0,5014 feninga/kWh, čime se od 1. januara 2016. godine kompletira skup pravila i odluka kojim se tržišni principi uvode u ranije potpuno regulirani metod pružanja pomoćnih usluga i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH. Dakle, cijene pomoćnih usluga, balansne energije i debalansa formiraju se na tržištu. Time se povećava funkcionalnost otvorenog veleprodajnog i maloprodajnog tržišta električne energije u BiH i ispunjava jedna od mjera koje su prihvatili premijeri šest zemalja u regiji u okviru 'Berlinskog procesa'.

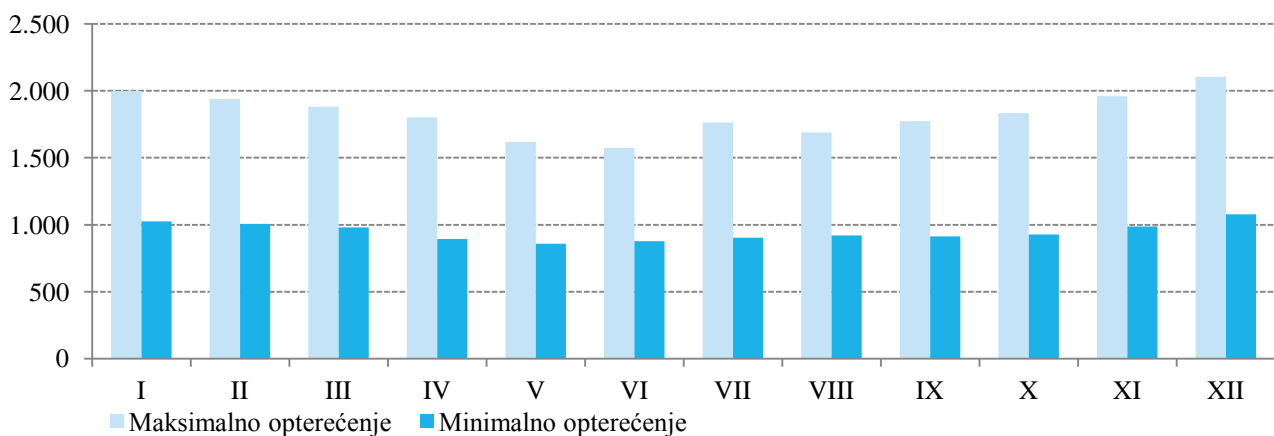
Odluke Državne regulatorne komisije donesene u okviru ovog tarifnog postupka, također, ne utječu na promjenu cijena električne energije koje plaćaju krajnji kupci.

3.6 Tehnički aspekt rada elektroenergetskog sistema

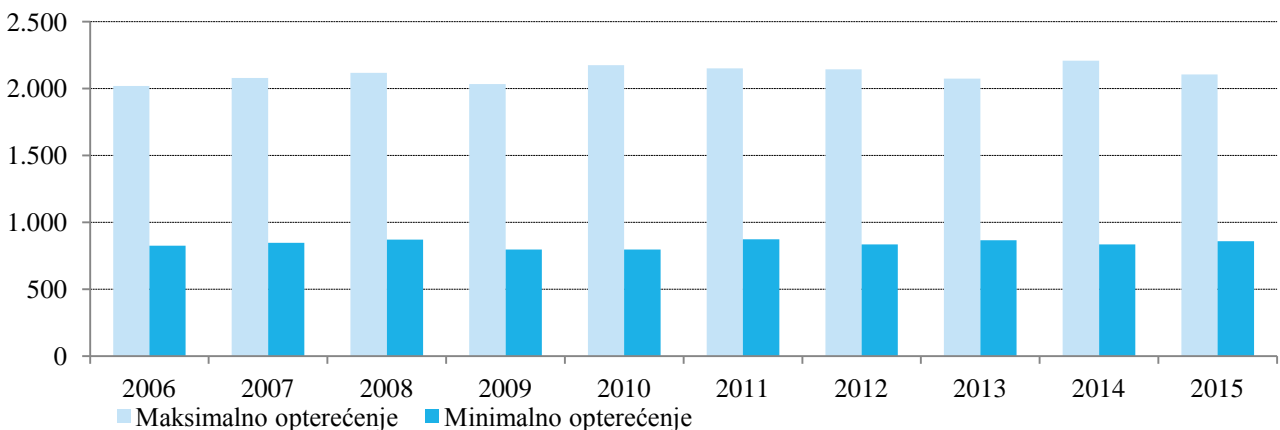
Elektroenergetski sistem BiH je u toku godine radio stabilno i bez većih problema. Svim korisnicima sistema je omogućen funkcionalan rad prema definiranim standardima kvaliteta. Izvršeni su svi planirani i naknadno traženi radovi u prijenosnoj mreži u funkciji tekućeg i investicijskog održavanja.

Maksimalno opterećenje elektroenergetskog sistema u 2015. godini od 2.105 MW zabilježeno je 31. decembra 2015. godine u osamnaestom satu, dok je maksimalna dnevna potrošnja od 40.261 MWh električne energije ostvarena 24. decembra 2015. godine. Minimalno opterećenje od 858 MW zabilježeno je 2. maja 2015. godine u četvrtom satu, a minimalna dnevna potrošnja u iznosu od 27.211 MWh ostvarena je 1. maja 2015. godine. Maksimalno i minimalno opterećenje tokom 2015. godine prikazano je na slici 1, a za prethodnih deset godina na slici 2.

Slika 1. Maksimalno i minimalno mjesečno opterećenje tokom 2015. godine (MW)

Slika 2. Maksimalno i minimalno godišnje opterećenje u periodu 2006. – 2015. godina (MW)

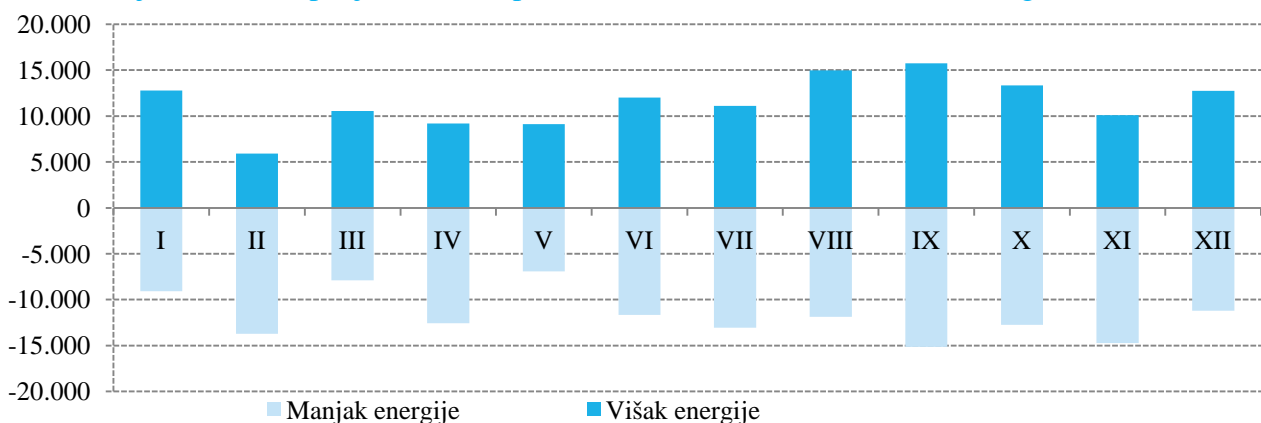

Neželjena odstupanja od deklariranih programa razmjene u Kontrolnom bloku SHB u cijeloj 2015. godini iznosila su ukupno 141 GWh za sate u kojima je registriran manjak u regulacijskom području BiH, a za sate kada je registriran višak električne energije ukupno 138 GWh. Mjesečna odstupanja elektroenergetskog sistema BiH prema Kontrolnom bloku SHB u 2015. godini prikazana su na slici 3. Maksimalni satni manjak električne energije (odstupanje prema dole) zabilježen je u septembru u iznosu od 181 MWh, a maksimalni višak (odstupanje prema gore) u decembru 2015. godine u iznosu 194 MWh.

Ukupna električna energija na prijenosnoj mreži iznosila je 17.860,1 GWh, što je za 1,01 % više nego u 2014. godini. Prijenosni gubici iznosili su 359,4 GWh, odnosno 2,01 % od ukupne energije na sistemu prijenosa. Distributivni gubici nastavljaju trend smanjenja i iznosili su 1.035,1 GWh ili 10,45 % u odnosu na bruto distributivnu potrošnju, što je najniži nivo u historiji elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine. Procenat prijenosnih i distributivnih gubitaka u prethodnih nekoliko godina prikazan je na slici 4.

U 2015. godini PHE Čapljina je u pumpnom režimu preuzela 13,9 GWh.

Slika 3. Mjesečna odstupanja EES BiH prema Kontrolnom bloku SHB u 2015. godini (GWh)

Slika 4. Prijenosni i distributivni gubici

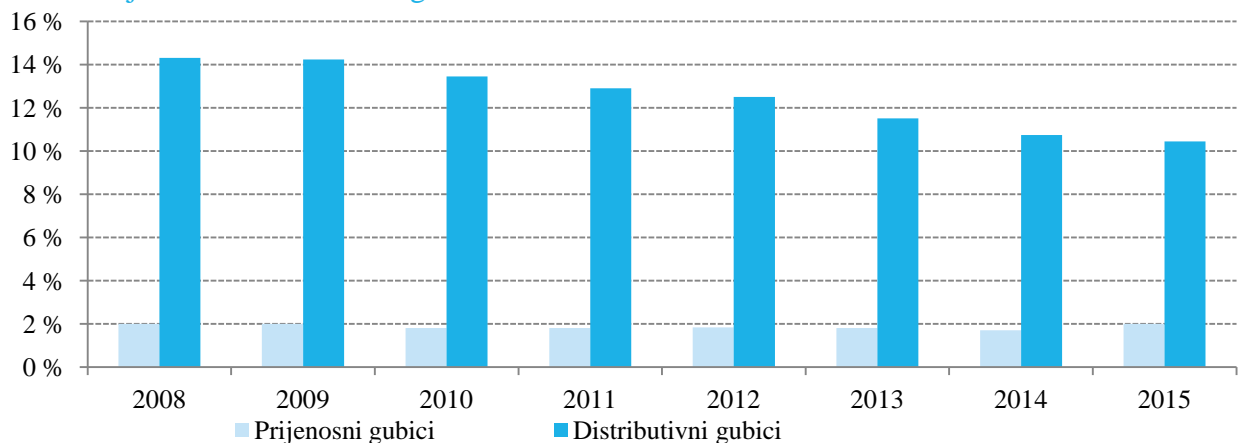

Tabela 1. Neisporučena električna energija usljed zastoja na prijenosnoj mreži

	2011		2012		2013		2014		2015	
	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min	MWh	min
ENS _{nepI}	906,80	14.593	2.499,08	110.506	494,74	17.484	420,75	35.458	467,224	21.017
ENS _{pl}	2.106,92	36.032	1.081,15	47.807	1.362,40	29.940	1.328,79	25.646	1.244,372	58.363
<i>Ukupno</i>	3.013,72	50.625	3.580,23	158.313	1.857,14	47.424	1.749,54	61.104	1.711,596	79.380

Tabela 2. Prosječno trajanje prekida na prijenosnoj mreži po mjesecima (min)

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
AIT ₂₀₁₁	0,7698	0,6631	1,9833	10,9127	8,3742	10,6196	13,6533	4,2118	17,9519	15,3561	5,7561	6,4662
AIT ₂₀₁₂	1,7559	66,6730	0,9586	10,4317	11,5640	5,8708	5,6832	4,4618	13,2911	11,3357	12,6825	3,4717
AIT ₂₀₁₃	4,4568	9,4367	6,2339	10,8451	3,5897	9,4802	8,9578	3,8633	10,8216	9,1419	3,4251	3,8644
AIT ₂₀₁₄	4,0226	0,9460	7,6195	7,8256	1,4890	21,1840	4,1355	5,0214	14,1595	5,8988	7,6719	2,8193
AIT ₂₀₁₅	0,3656	1,4387	9,7107	8,5098	12,3043	11,2509	5,9257	6,2781	6,6186	9,7405	5,1279	2,1100

Podaci o neisporučenoj električnoj energiji ENS (eng. *Energy Not Supplied*) usljed neplaniranih prekida snabdijevanja (ENS_{nepI}), kao i o neisporučenoj električnoj energiji usljed planiranih prekida (ENS_{pl}) u elektroenergetskom sistemu BiH u prethodnih pet godina, dani su u tabeli 1. Uočljivo je da je ukupna neisporučena energija u proteklih pet godina u kontinuitetu u opadanju.

Tabela 2 sadrži podatke o kontinuitetu napajanja, odnosno prosječnom trajanju prekida na visokonaponskoj prijenosnoj mreži AIT (eng. *Average Interrupted Time*).

Kada su u pitanju investicije u prijenosnu mrežu, od ukupno raspoloživih vlastitih sredstava Elektroprijenosa BiH za investicijsko ulaganje po planovima investicija za 2014. i 2015. godinu u iznosu 283.743.726 KM, pokrenute su procedure nabavki u iznosu 202.765.328 KM, od čega je ugovoreno 109.185.000 KM, a realizirano 35.907.000 KM.

Tokom 2015. godine realizirano je više ugovora o izgradnji, rekonstrukciji i sanaciji dalekovoda u vrijednosti od oko 5,5 miliona KM, pri čemu je najznačajnija sanacija DV 400 kV Buk Bijela – Sarajevo 20, u vrijednosti od 1,5 miliona KM, i izgradnja priključnog dalekovoda 2×110 kV za TS Buna, vrijednosti 970 hiljada KM. U toku je izgradnja i rekonstrukcija objekata investicijske vrijednosti 17,9 miliona KM, koje bi trebalo da budu okončane do kraja prvog kvartala 2016. godine. Najznačajniji objekti na kojima su radovi u toku su dalekovodi 110 kV Kotor Varoš – Ukrina, Visoko – Fojnica i Mostar 4 – Široki Brijeg – Grude, te nove transformatorske stanice 110/x kV Mostar 9 (Buna) i Laktaši 2.

Također, u toku su aktivnosti na izgradnji trafostanica: TS 110/x kV Šipovo, TS 110/x kV Gradiška 2, TS 110/x kV Bužim, TS 110/x kV Fojnica i TS 110/x kV Čitluk 2, uz napomenu da se potpisani ugovori uglavnom realiziraju prema ugovorenoj dinamici. Rekonstrukcija i proširenje trafostanica se odvija na pet lokaliteta i to: TS 110/x kV Zvornik, TS 110/x kV Cazin 1, TS 110/x kV Bihać 2, TS 110/x kV Tešanj, dok se samo rekonstrukcija odvija na sedam lokaliteta: TS 110/x kV Mostar 6, TS 110/x kV Konjic, TS 110/x kV Bileća, TS 110/x kV Mostar 2, TS 110/x kV Sarajevo 13, TS 400/x kV Tuzla 4.

Tokom 2015. godine stavljene su u rad nove transformatorske stanice 110/x kV: TS Dub na koju je priključen novi proizvodni objekt – hidroelektrana HE Ustiprača instalirane snage 6,9 MW, i TS Bjelajce na koju je priključen novi industrijski kupac R-S Silicon (27 MW). U TS Stanari su deblokirani prekidači Tuzla 4 i Banja Luka 6 čime je pomenuta trafostanica postala novo čvorište u elektroenergetskom sistemu BiH.

Slično kao i prethodnih godina, i u 2015. godini naponske prilike u elektroenergetskom sistemu su često bile iznad propisanih vrijednosti. Glavni uzroci pojave visokih napona u prijenosnoj mreži BiH su:

- slabo opterećeni 400 kV vodovi u periodima niskog opterećenja konzuma,
- povremena manja potrošnja reaktivne snage konzuma u BiH gledano sa 110 kV mreže (situacije slabijeg radnog opterećenja, ali povećane reaktivne snage potrošnje koje nastupaju ljeti značajnijim korištenjem klima uređaja, dovode do nižih napona u mreži),
- povremen i neplanski rad generatora u BiH u kapacitivnom dijelu pogonskog dijagrama,
- zanemarljiv rad PHE Čapljina u kompenzatorskom režimu,
- blokirani položaji preklopki regulacijskih transformatora,
- nepodešenost prijenosnog odnosa transformatora koji imaju mogućnost promjene istog u beznaponskom stanju,
- nepovoljan utjecaj elektroenergetskih sistema Hrvatske i Crne Gore, posebno Hrvatske, gdje naponi na južnom kraku 400 kV mreže gotovo polovinu vremena godišnje prelaze maksimalno dozvoljenu gornju granicu,
- nedovoljne mogućnosti regulacije napona i reaktivne snage na naponskom nivou 400 kV.

Tokom 2015. godine u svrhu regulacije previsokih napona, vršena je regulacija transformatora, nalagano je elektranama da rade u režimu podpobude, a u krajnjoj mjeri se pristupalo i isključivanju 400 kV i 220 kV dalekovoda, vodeći računa o kriteriju sigurnosti, odnosno zadovoljenju tzv. kriterija $n - 1$.

Tabela 3. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu

	2011	2012	2013	2014	2015
SAIFI Planirani zastoji	0,90	0,87	0,83	0,72	0,65
SAIFI Neplanirani zastoji	0,94	1,16	1,01	0,80	0,90
SAIFI Ukupno	1,84	2,03	1,84	1,52	1,56
SAIDI Planirani zastoji (min/kupcu)	142,69	146,62	124,36	143,84	108,53
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	52,00	142,24	55,69	277,15	76,00
SAIDI Ukupno (min/kupcu)	194,69	288,87	180,05	421,01	184,52

Tabela 4. SAIFI i SAIDI pokazatelji za prijenosnu mrežu uključujući i ispade srednjenaponskih odvoda uzrokovane zastojima u distributivnoj mreži

	2011	2012	2013	2014	2015
SAIFI Planirani zastoji	4,93	4,27	4,52	3,99	4,12
SAIFI Neplanirani zastoji	9,07	8,53	9,35	7,61	7,76
SAIFI Ukupno	14,00	12,80	13,87	11,60	11,88
SAIDI Planirani zastoji (min/kupcu)	516,17	393,93	404,33	671,60	365,77
SAIDI Neplanirani zastoji (min/kupcu)	459,32	729,96	474,87	678,42	532,99
SAIDI Ukupno (min/kupcu)	975,49	1.123,89	879,20	1.350,02	898,76

Tokom 2015. godine evidentirano je 550 ispada u prijenosnom sistemu, od kojih 210 na 110 kV, 211 na 220 kV i 104 na 400 kV naponu. Pored toga evidentirano je devet ispada transformatora 400/220 kV, tri ispada transformatora 400/110 kV i 13 ispada transformatora 220/110 kV.

Kvalitet rada elektroenergetskog sistema prati se analizom podataka Elektroprijenosa BiH o tehničkim aspektima rada prijenosnog sistema, koji se pored pokazatelja kontinuiteta napajanja potrošača ENS i AIT iskazuju i pokazateljima SAIFI i SAIDI.

Pokazatelji SAIFI i SAIDI se dobijaju praćenjem broja i trajanja zastoja u Elektroprijenosovim objektima, koji su za posljedicu imali prekid snabdijevanja kupaca direktno priključenih na prijenosnu mrežu i/ili beznaponsko stanje srednjenaponskih odvoda u trajanju dužem od tri minute.

U tabelama 3 i 4 predstavljeni su pokazatelji SAIFI i SAIDI za prethodnih pet godina. Tabela 3 uzima u obzir samo zastoje uzrokovane dešavanjima na mreži u nadležnosti Elektroprijenosa BiH, a tabela 4 i zastoje srednjenaponskih odvoda u Elektroprijenosovim transformatorskim stanicama uzrokovanih dešavanjima u distributivnoj mreži. Pokazatelji su znatno nepovoljniji u tabeli 4, s obzirom na razgranatost i veličinu distributivne mreže koja je u praksi češće podložna različitim vrstama kvarova.

Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu BiH dati su u Prilogu A, a karta sistema u Prilogu B.

SAIFI (eng. System Average Interruption Frequency Index) označava prosječan broj prekida napajanja po kupcu tokom godine

SAIDI (eng. System Average Interruption Duration Index) označava prosječno trajanje prekida napajanja u minutama po kupcu tokom godine

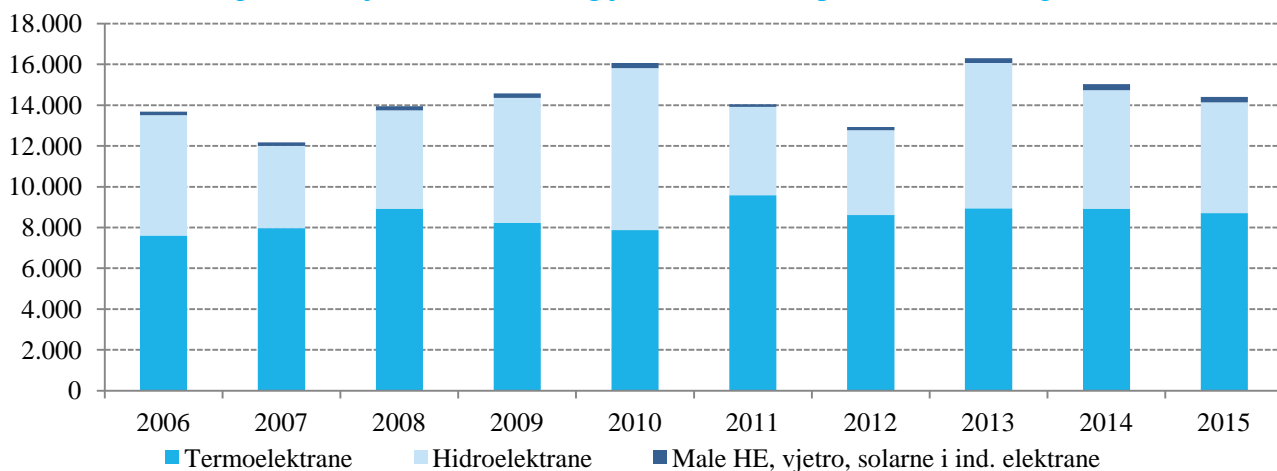
3.7 Tržište električne energije

Energetski pokazatelji

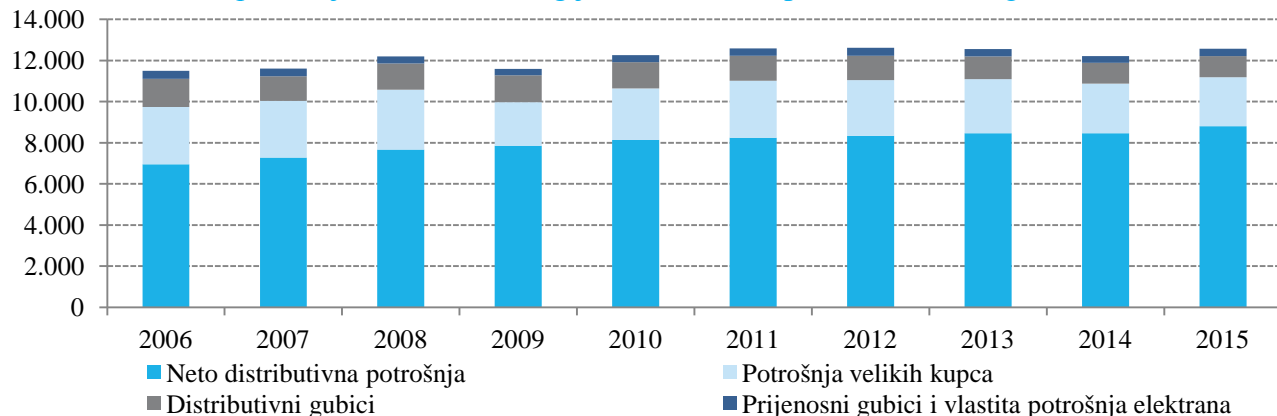
Ukupna proizvodnja električne energije u 2015. godini iznosila je 14.408 GWh i manja je 4,1 % u odnosu na prethodnu godinu, koju su karakterizirali povoljniji hidrološki uvjeti. U hidroelektranama je proizvedeno 5.426 GWh, odnosno 6,8 % manje nego u 2014. godini. Protekla 2015. godina se može okarakterizirati kao hidrološki umjereno nepovoljna u kojoj su ostvareni dotoci bili nešto niži od višegodišnjih prosjeka.

Proizvodnja u termoelektranama iznosila je 8.712 GWh i za 2,3 % je manja u odnosu na prethodnu godinu. Time je već treću godinu nastavljen trend pada proizvodnje u termoelektranama, što je najvećim dijelom posljedica smanjene proizvodnje uglja u rudnicima, ali i niskih cijena na veleprodajnom tržištu. Proizvodnja iz obnovljivih izvora (male hidroelektrane, solarne i vjetroelektrane) iznosila je 246,9 GWh, a industrijskih elektrana 23,3 GWh. Struktura proizvodnje tokom prethodnih deset godina prikazana je na slici 5. Proizvodnja iz manjih obnovljivih izvora bilježi smanjenje u odnosu na 2014. godinu od 6,5 %,

Slika 5. Struktura proizvodnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

Slika 6. Struktura potrošnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina (GWh)

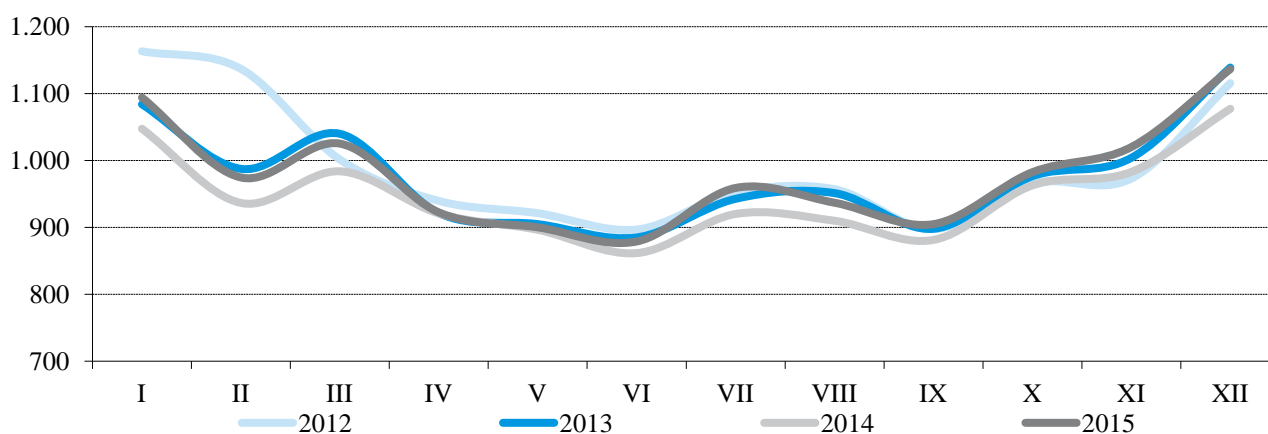

zbog pada proizvodnje u malim hidroelektranama, koje i dalje imaju dominantan udio u odnosu na ostale elektrane iz ove grupe – vjetroelektrane i solarne, odnosno fotonaponske elektrane. Stoga je i udio proizvodnje iz manjih obnovljivih izvora u ukupnoj proizvodnji smanjen sa 1,9 % na 1,7 %.

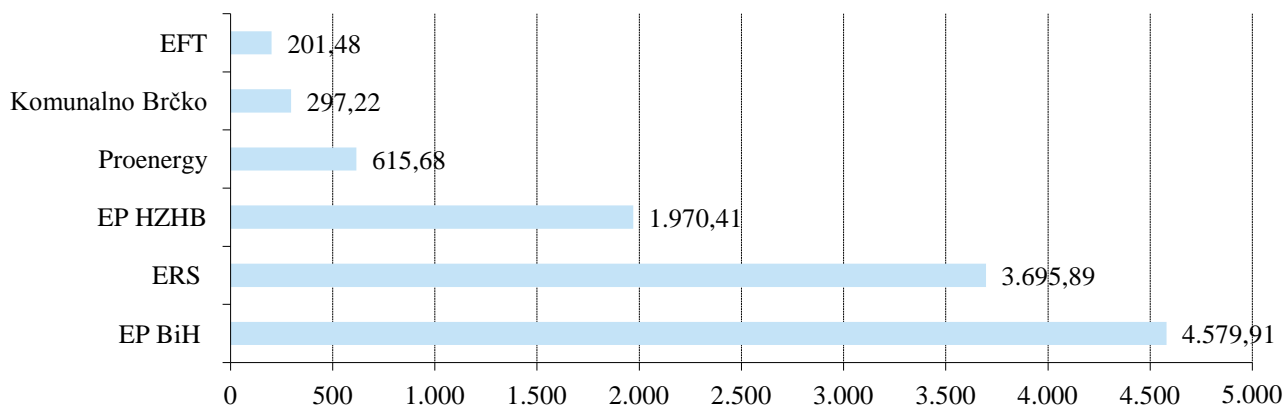
Nakon dvije godine u kojima je padala, u 2015. godini ukupna potrošnja električne energije je povećana za 396 GWh ili 3,2 %, pri čemu je potrošnja kupaca priključenih na mrežu prijenosa smanjena 1,6 %, dok je distributivna potrošnja veća 3,9 % u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje je posebno izraženo kod kupaca priključenih na 10 kV napon, kao i kod kupaca u kategoriji ostala potrošnja. Najveći kupac električne energije u BiH – Kompanija Aluminiј potrošila je 1.532,5 GWh što je manje 3,8 % nego u 2014. godini. Struktura ukupne potrošnje električne energije u BiH tokom prethodnih deset godina prikazana je na slici 6.

Preuzimanje električne energije sa prijenosne mreže iznosilo je 11.733 GWh što predstavlja povećanje od 3,1 % u odnosu na 2014. godinu. Podaci o energiji preuzetoj sa prijenosne mreže prikazani su na slici 7, po mjesecima, te na slici 8, po snabdjevačima.

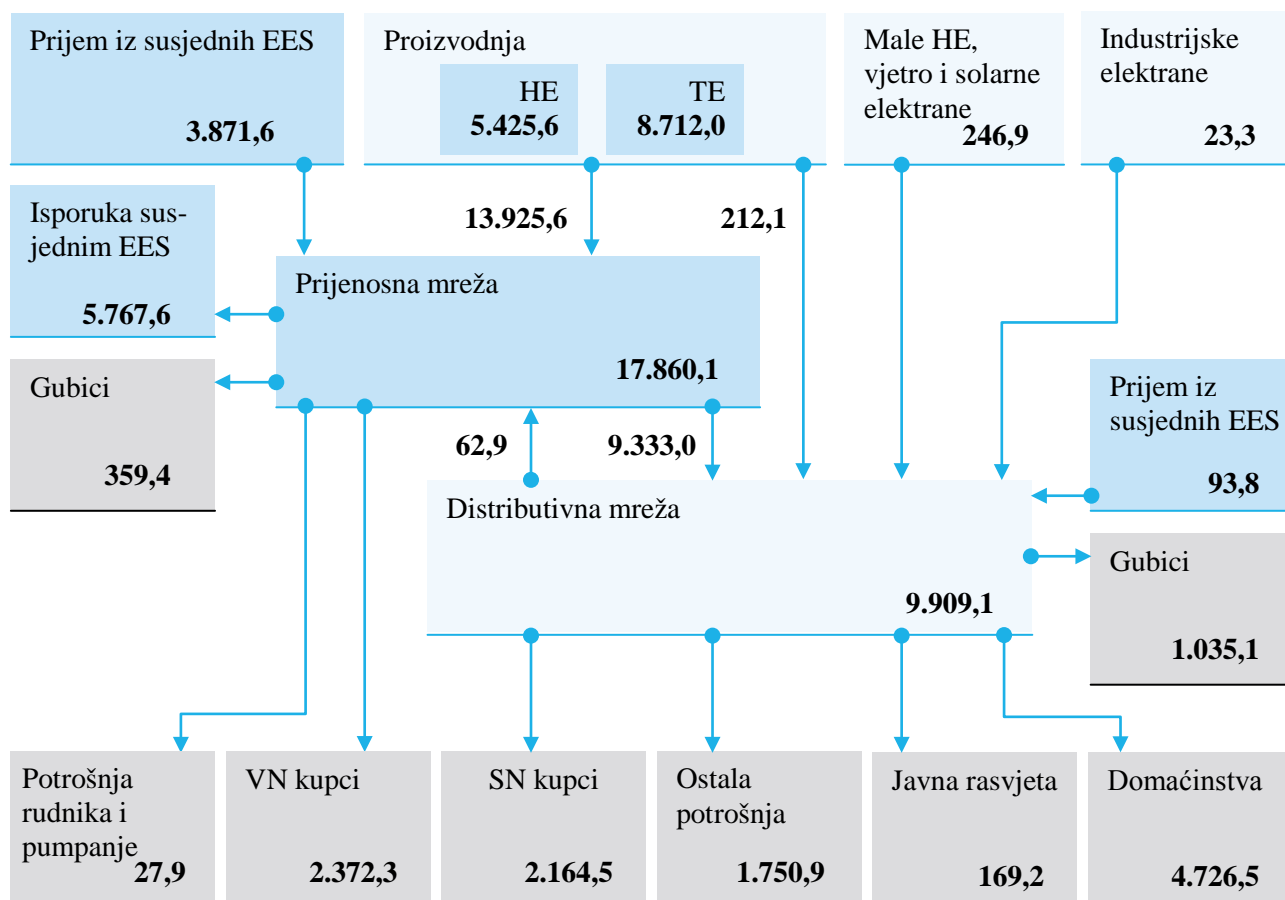
Slika 7. Energija preuzeta u BiH sa prijenosne mreže – mjesečni podaci (GWh)

Slika 8. Energija preuzeta sa prijenosne mreže u 2015. godini, po snabdjevačima (GWh)

Slika 9. Ostvarene bilansne veličine u 2015. godini (GWh)

Razlika ukupne proizvodnje i ukupne potrošnje u BiH, odnosno bilansni suficit u 2015. godini iznosio je 1.802 GWh, što je za 1.018 GWh manje nego u prethodnoj godini. Bilansne elektroenergetske veličine ostvarene u 2015. godini pregledno su prikazane na slici 9. Osnovni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine dati su u Prilogu C.

Tržište električne energije u regiji

Kao i prethodnih godina, tržište električne energije u jugoistočnoj Evropi i dalje karakterizira tendencija pada veleprodajnih cijena. Nisu evidentirane naznake da bi se ovaj trend, koji najviše pogađa izvoznike električne energije, mogao uskoro promijeniti. U najvećem dijelu godine cijene na veleprodajnom tržištu, prema pokazateljima sa Mađarske energetske berze (HUPX) koja se najčešće uzima kao referentna za regiju, kretale su se oko 'sidra' od 40 €/MWh, sa periodičnim manjim pomjeranjima ispod i iznad navedene vrijednosti.

Generalno, nivo cijena u regiji posljedično je vezan za niske cijene na kontinentu (tabela 5). Na tržište električne energije u Evropi značajno utječe ekspanzija obnovljivih izvora i dugotrajna stagnacija potrošnje koja je rezultat slabog

Tabela 5. Cijene električne energije na berzama (€/MWh)

<i>Berzovni indeksi</i>	<i>Prosječna cijena</i>	<i>Maksimalna cijena</i>	<i>Minimalna cijena</i>
Phelix	31,66	51,27	-0,80
ELIX	32,80	57,32	4,40
SIPX	41,40	90,14	9,92
HUPXDAM	40,62	90,45	13,74
OPCOM	36,40	59,02	5,93

Phelix – Indeks Evropske berze za energiju (EEX) za Austriju i Njemačku

ELIX – Evropski berzovni index EEX-a

SIPX – Indeks Slovenačke berze

HUPXDAM – Indeks Mađarske energetske berze (HUPX) za dan unaprijed

OPCOM – Rumunski berzovni indeks

ekonomskog rasta i značajnih ulaganja u programe energetske efikasnosti koja se provode u okviru energetske politike EU.

Tržište električne energije u BiH

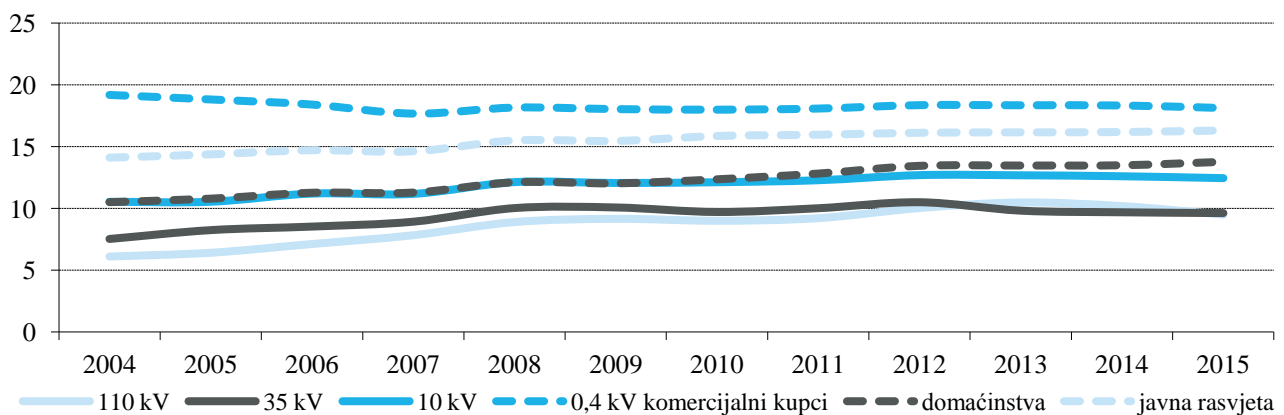
Ukupna potrošnja električne energije u Bosni i Hercegovini u 2015. godini iznosila je 12.606 GWh, odnosno 3,2 % više nego u prethodnoj godini, čime je prekinut opadajući trend koji je bio prisutan od 2013. godine. Kupci priključeni na prijenosnu mrežu preuzeli su 2.372 GWh ili 1,6 % manje nego u 2014. godini.

Na distributivnoj mreži preuzeto je 9.846 GWh, što je 3,9 % više nego prethodne godine, od čega se 8.811 GWh odnosi na preuzimanje krajnjih kupaca, a 1.035 GWh na gubitke distribucije. Ukupna prodaja kupcima u BiH povećana je 2,9 % i iznosila je 11.183 GWh.

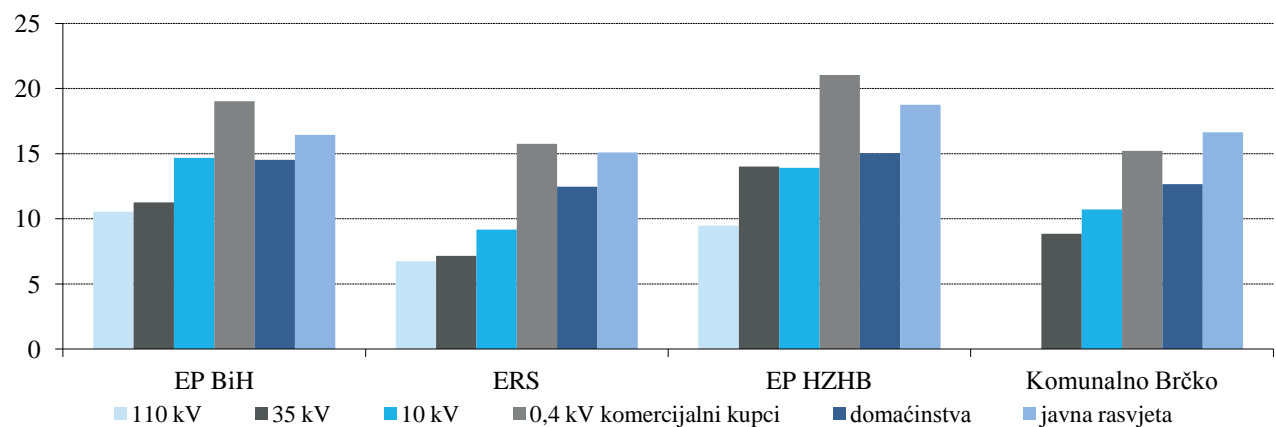
Prosječna cijena za kupce koje snabdijevaju javni snabdjevači iznosila je 13,52 feniga/kWh i povećana je 0,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupna vrijednost prodaje ovim kupcima iznosila je 1,395 milijardi KM, što je za 33,8 miliona KM, odnosno 2,5 % više nego u 2014. godini.

Prosječna cijena za domaćinstva u 2015. godini iznosila je 13,78 feniga/kWh, što je 2,1 % više nego u prethodnoj godini. Ovaj porast je posljedica korekcija tarifa za univerzalnu uslugu u Federaciji BiH i Brčko Distriktu BiH, a koje su izvršili nadležni regulatori u nastavku otklanjanja naslijeđenih unakrsnih subvencije između kupaca u kategorijama ostala potrošnja i domaćinstva. Kretanje prosječnih cijena električne energije za krajnje kupce u Bosni i Hercegovini prikazano je na slici 10, a na slici 11 date su prosječne cijene električne energije u elektroprivredama po kategorijama kupaca u 2015. godini.

Slika 10. Prosječne cijene električne energije po kategorijama kupaca, bez PDV (fening/kWh)

Slika 11. Prosječne cijene električne energije u elektroprivredama, bez PDV (fening/kWh)

Ukupni poslovni rezultati kompanija u sektoru su skromniji nego u prethodnoj godini, s obzirom na značajno smanjenje izvezeno električne energije usljed smanjene proizvodnje u Elektroprivredi BiH i Elektroprivredi RS. Naravno, na slabije izvozne rezultate utjecao je daljni pad cijena na regionalnom tržištu. Sa druge strane, ovakvi uvjeti na tržištu su imali pozitivan utjecaj na poslovanje Elektroprivrede HZHB koja je uz to povećala proizvodnju u odnosu na 2014. godinu za 3,8%. U krajnjem, ukupna prodaja električne energije domaćim kupcima i kupcima u regiji je iznosila oko 1,65 milijardi KM. Jasno je da se postojeći nivo veleprodajnih cijena negativno odražava na zbirni prihod elektroprivreda i na njihovu profitabilnost.

Na maloprodajnom tržištu su nastavljeni procesi deregulacije. Promjene su se ogledale u odlukama nadležnih regulatornih komisija prema kojima se više ne donose tarifni stavovi za kupce u onim kategorijama potrošnje koje prema prihvaćenoj i važećoj legislativi o otvaranju tržišta, više ne mogu biti regulirane. Još istekom 2014. godine prestala je regulacija tarifa za snabdijevanje za sve kupce, osim za domaćinstva i male kupce (komercijalni kupci, odnosno ostala potrošnja na 0,4 kV),

Tabela 6. Broj kupaca električne energije u BiH

	110 kV	35 kV	10 kV	Ostala potrošnja	Domaćinstva	Javna rasvjeta	Ukupno
Elektroprivreda BiH	5	67	838	61.439	674.648	3.921	740.918
Elektroprivreda RS	11	36	957	35.148	512.083	1.104	549.339
Elektroprivreda HZHB	3	1	175	14.787	175.281	1.567	191.814
Komunalno Brčko		1	30	3.814	30.822	423	35.090
<i>Ukupno</i>	19	105	2.000	115.188	1.392.834	7.015	1.517.161

a praksa regulacije tarifa za usluge distribucije je zadržana. Od 1. januara 2015. godine svi kupci električne energije u BiH imaju mogućnost da biraju svog snabdjevača na tržištu. Kupci koji ne odaberu snabdjevača na tržištu mogu se snabdijevati kod javnih snabdjevača po cijenama za javno snabdijevanje, a domaćinstva i mali kupci u okviru univerzalne usluge.

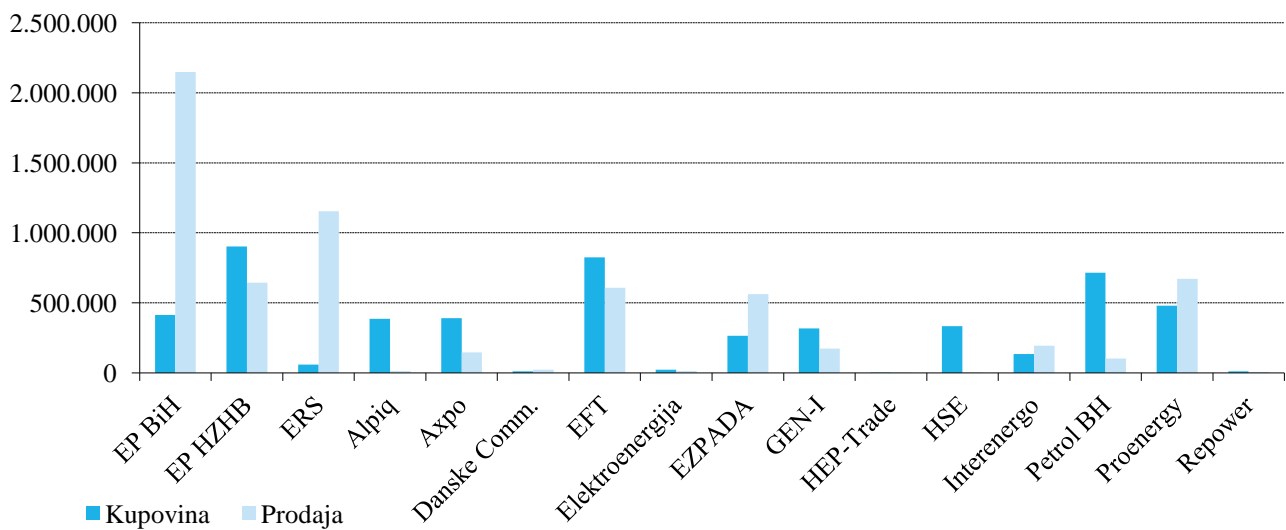
Broj kupaca električne energije u BiH se kontinuirano povećava i na kraju 2015. godine je iznosio 1.517.161. Njihov broj se tokom godine povećao za 12.146, od čega na domaćinstva otpada 10.460 (tabela 6).

Maloprodajno tržište električnom energijom u BiH i dalje karakterizira dominacija elektroprivreda (javnih snabdjevača) koje tradicionalno snabdijevaju kupce svaka na svom (*de facto* ali ne i *de iure*) ekskluzivnom geografskom području.

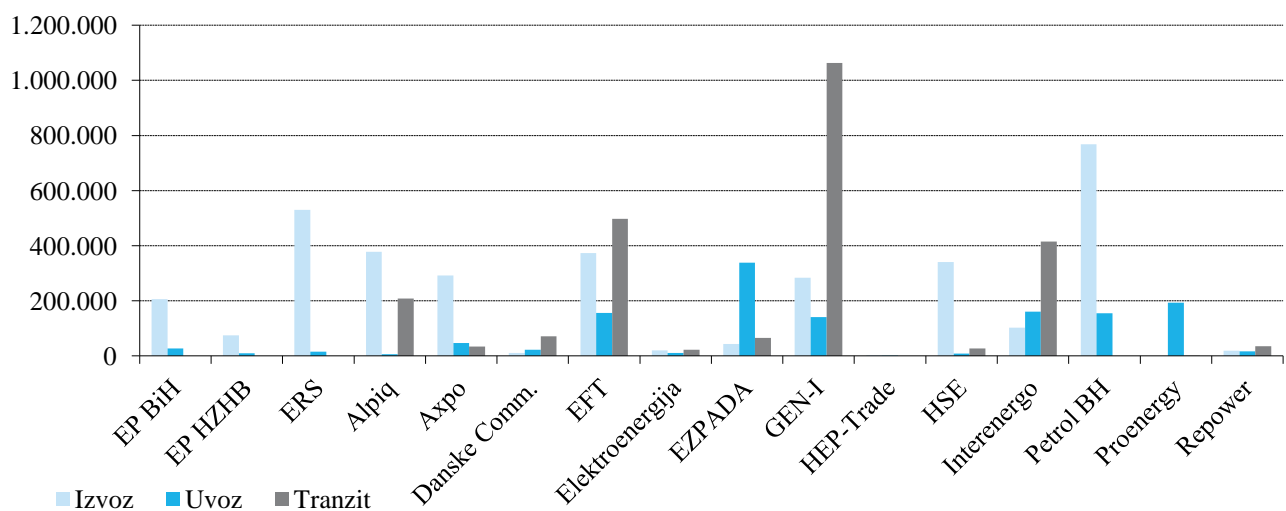
U 2015. godini samo dva kupca se nisu snabdjevala isključivo od javnih snabdjevača i to Aluminij Mostar i B.S.I. Jajce. Aluminij se u 2015. godini snabdijevao na tržištu, kao i u prethodnom periodu, i za vlastite potrebe je od tržišnih snabdjevača (ProEnergy) nabavio 660,38 GWh, što predstavlja 43,1 % njegove potrošnje. Kupac B.S.I. se snabdijevao na tržištu od snabdjevača EFT i na taj način je nabavio 201,48 GWh što predstavlja 88,8 % njegove ukupne potrošnje. Sumirajući ove nabavke u 2015. godini, od snabdjevača koji nemaju obavezu javnog snabdijevanja nabavljeno je 7,7 % ukupno preuzete energije od krajnjih kupaca u Bosni i Hercegovini. Ovakva situacija ukazuje da su tradicionalni snabdjevači (*'inkubenti'*) još uvijek u dominantnoj poziciji na tržištu, što karakterizira ne samo stanje u regiji nego i na kontinentu.

Značajno dinamičnije je trgovanje na veleprodajnom tržištu u Bosni i Hercegovini. Premda ovo tržište još nije institucionalizirano, rezultat brojnih bilateralnih ugovora je impresivan – na ovom tržištu bilo je aktivno 16 licenciranih subjekata, ostvarujući promet od 6.457.790 MWh (slika 12).

Slika 12. Pregled trgovanja na veleprodajnom tržištu u BiH u 2015. godini (MWh)

Slika 13. Pregled prekograničnih transakcija po subjektima u 2015. godini (MWh)

Prekogranična trgovina

Dobra povezanost sistema Bosne i Hercegovine sa susjednim elektroenergetskim sistemima omogućava plasman električne energije u zemlje regije koje imaju izražen deficit.

U 2015. godini izvezeno je 3.445 GWh, što je 7,3 %, odnosno 271 GWh manje nego u prethodnoj godini, i u najvećoj mjeri je posljedica smanjene proizvodnje električne energije. Petnaest subjekata izvezilo je električnu energiju, a po obimu na prvom mjestu je Petrol BH Oil Company sa 768 GWh, a zatim slijede Elektroprivreda RS sa 530 GWh, Alpiq Energija BH sa 378 GWh i EFT sa 373 GWh (slika 13).

Uvoz električne energije iznosio je 1.308 GWh sa porastom od 37,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Među 16 subjekata koji

su uvozili energiju u BiH najveću realizaciju imali su Ezpada (339 GWh), ProEnergy (193 GWh) i Interenergo (161 GWh), slika 13.

Najveći obim prekogranične razmjene tradicionalno se obavljao sa Hrvatskom, a zatim sa Crnom Gorom, a najmanji sa Srbijom. U 2015. godini ovaj odnos je promijenjen usljed značajnog povećanja tranzitnih tokova iz smjera Srbije prema Bosni i Hercegovini, kao posljedica rasta bilansnog suficita električne energije u Rumuniji i Bugarskoj (tabela 7).

Tabela 7. Prekogranična trgovina po granicama, uključujući registrirani tranzit (GWh)

<i>Zemlja</i>	<i>Izvoz</i>	<i>Uvoz</i>
Hrvatska	2.952,3	1.254,9
Srbija	1.277,6	1.862,1
Crna Gora	1.654,3	629,8
<i>Ukupno</i>	<i>5.884,2</i>	<i>3.746,8</i>

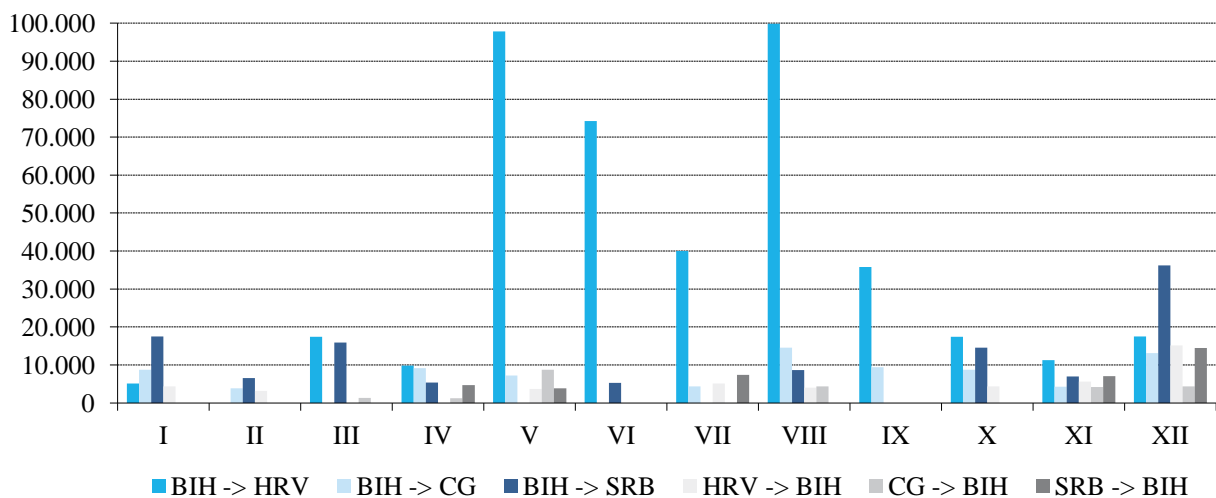
Tokom 2015. godine registriran je tranzit električne energije preko prijenosnog sistema BiH u iznosu od 2.439 GWh, što je povećanje od 991 GWh ili 68,5 % u odnosu na 2014. godinu. Tranzitni tokovi su značajni jer se na osnovu njihove veličine određuje prihod svake od zemalja koje učestvuju u *Mehanizmu naplate između operatora prijenosnog sistema* (ITC mehanizam), što je detaljnije opisivano u ranijim godišnjim izvještajima o radu DERK-a. Ukupan prihod koji je BiH ostvarila po ovom osnovu u prvih devet mjeseci 2015. godine iznosi 3.044.596,34 KM, što je dvostruko veći iznos nego u istom periodu prethodne godine. Naime, tokom prethodne dvije godine bilježeni su smanjeni tranzitni i povećani izvozni tokovi, što je imalo negativan utjecaj na iznos prihoda od primjene ITC mehanizma. Međutim, u 2015. godini došlo je do značajnog povećanja tranzitnih tokova u smjeru istok–zapad, a time i do povećanja prihoda od ITC mehanizma.

Od 2010. do kraja 2014. godine NOS BiH je primjenjivao *Pravilnik o dodjeli prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta*, organizirajući eksplicitne aukcije na dnevnom, mjesečnom i godišnjem nivou.

Tokom 2015. godine dodjelu prekograničnih kapaciteta na granicama BiH – Crna Gora i BiH – Hrvatska putem aukcija organizirao je *Ured za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi* (SEE CAO), a na granici BiH – Srbija organizirane su zajedničke aukcije dva operatora (vidjeti dio 3.2).

Ukupan prihod BiH po osnovu godišnjih aukcija prekograničnih prijenosnih kapaciteta za 2016. godinu iznosi 952.030 KM.

Slika 14. Prihod po osnovu mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima (KM)

Najviša cijena postignuta je na granici sa Hrvatskom u smjeru iz BiH prema Hrvatskoj u iznosu od 2.577 KM/MW.

Prihodi BiH ostvareni na dosadašnjim aukcijama za dodjelu prijenosnih prekograničnih kapaciteta na godišnjem nivou dani su u tabeli 8, a na slici 14 prikazani su prihodi po osnovu mjesečnih aukcija, po granicama i smjerovima.

Tabela 8. Prihod ostvaren na godišnjim aukcijama

Godina	Prihod (KM)
2011	4.789.300
2012	4.970.880
2013	2.036.125
2014	2.905.655
2015	1.091.719
2016	952.030

Korisnik svih prihoda po osnovu aukcija za dodjelu prava na korištenje prekograničnih prijenosnih kapaciteta, kao i prihoda koji se ostvaruju primjenom Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema (ITC mehanizma) je Elektro-prijenos Bosne i Hercegovine.

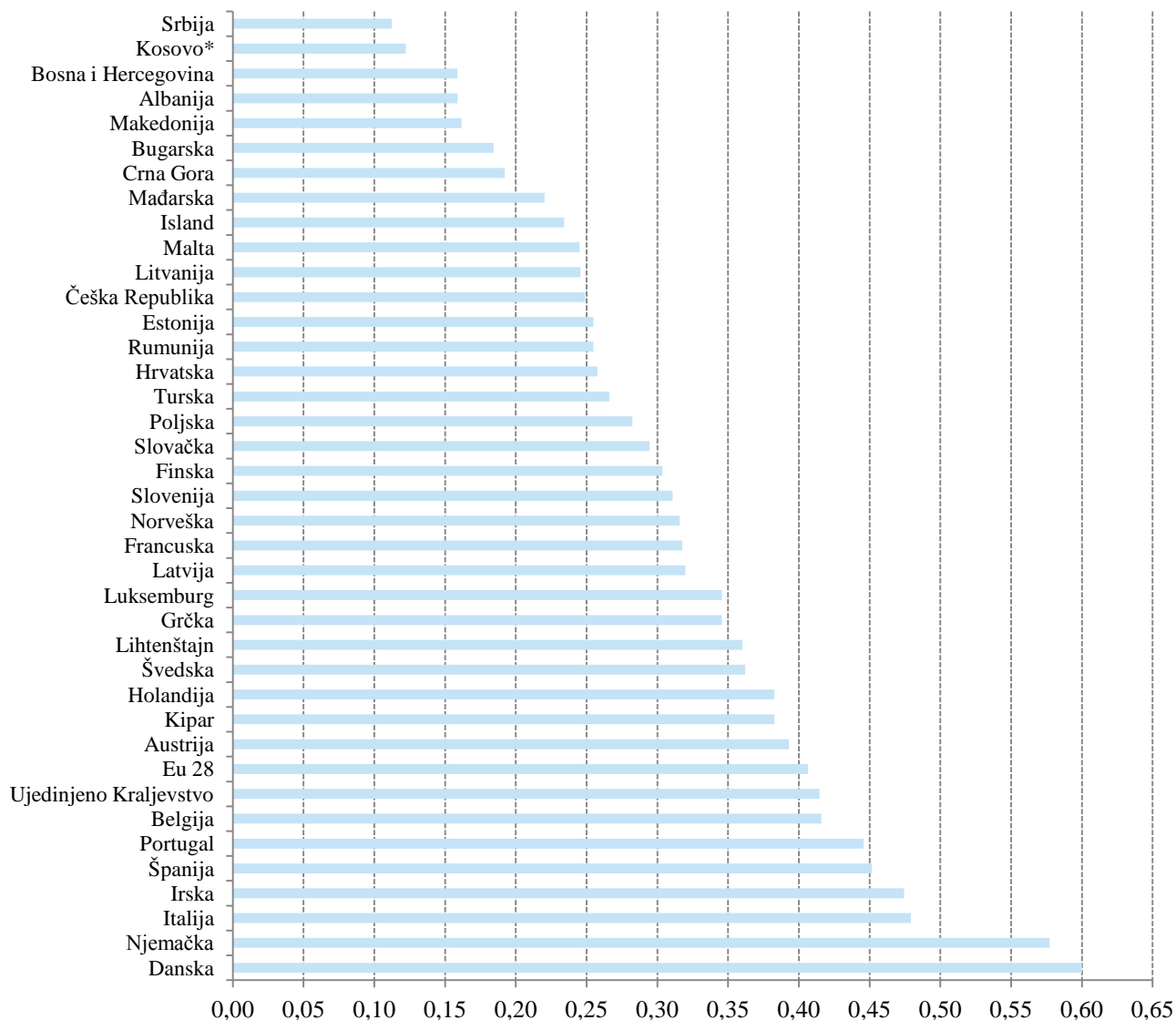

3.8 Energetska statistika

Svjestan značaja objektivnosti prikaza podataka o energetske veličinama i cijenama električne energije, DERK je i tokom 2015. godine posebnu pažnju posvetio unapređenju svog djelovanja u segmentu energetske statistike. Ključni partner u razmjeni energetske veličina i podataka je Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, sa kojom DERK duži niz godina saraduje, posebno u ispunjavanju obaveze izvještavanja prema međunarodnim tijelima, slijedeći propisane metodologije i dinamiku izvještavanja.

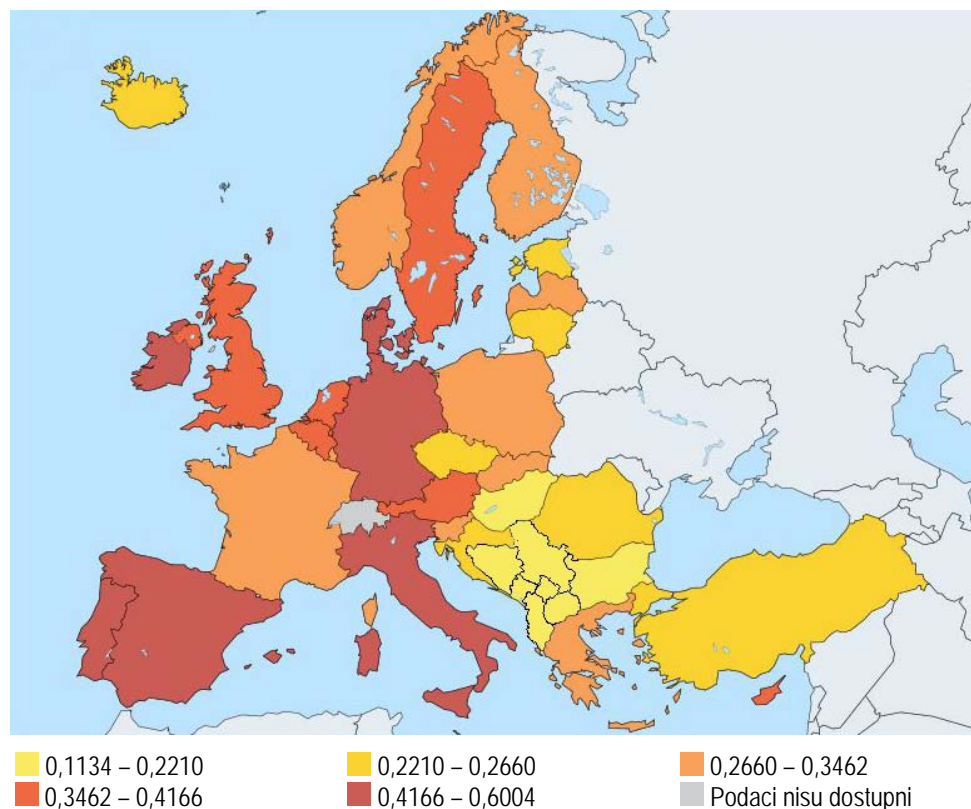
Saradnja dvije institucije pridonosi razvoju statistike energije i harmonizaciji sistema službene statistike BiH i statistike zemalja Evropske unije u svim oblastima, a posebno u oblasti energije.

Slika 15. Cijene električne energije u KM/kWh za domaćinstva (godišnja potrošnja od 2.500 do 5.000 kWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

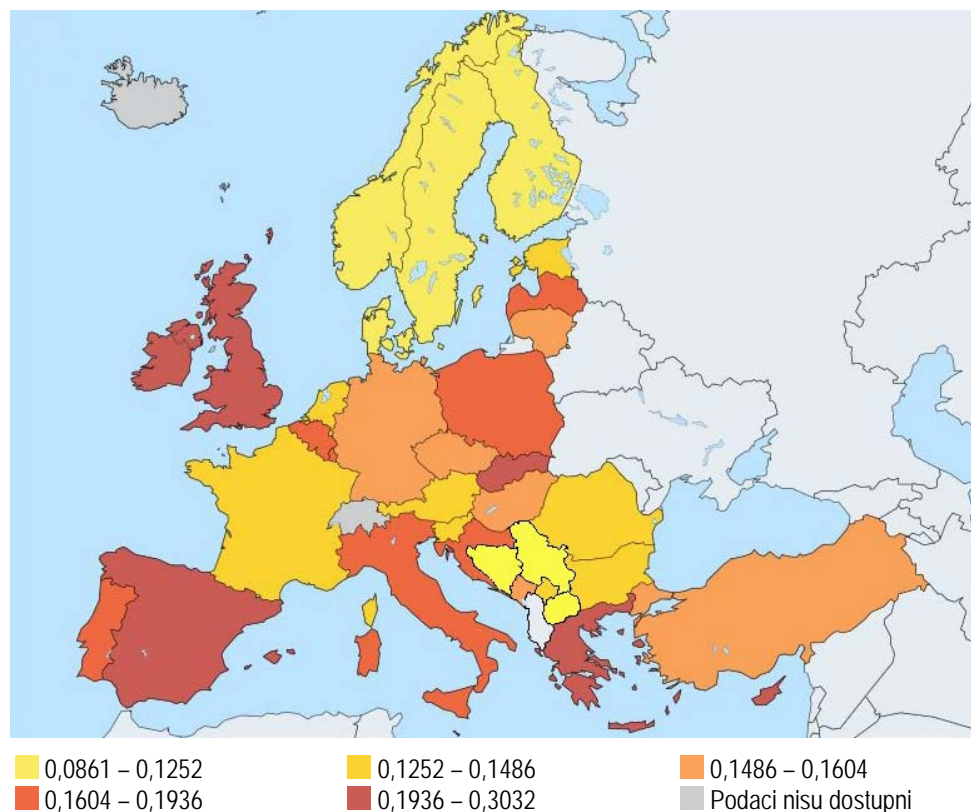

Napomena: navedeni iznosi uključuju PDV

Slika 16. Geografski prikaz cijena električne energije za domaćinstva (u KM/kWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

Slika 17. Geografski prikaz cijena električne energije za industriju (u KM/kWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

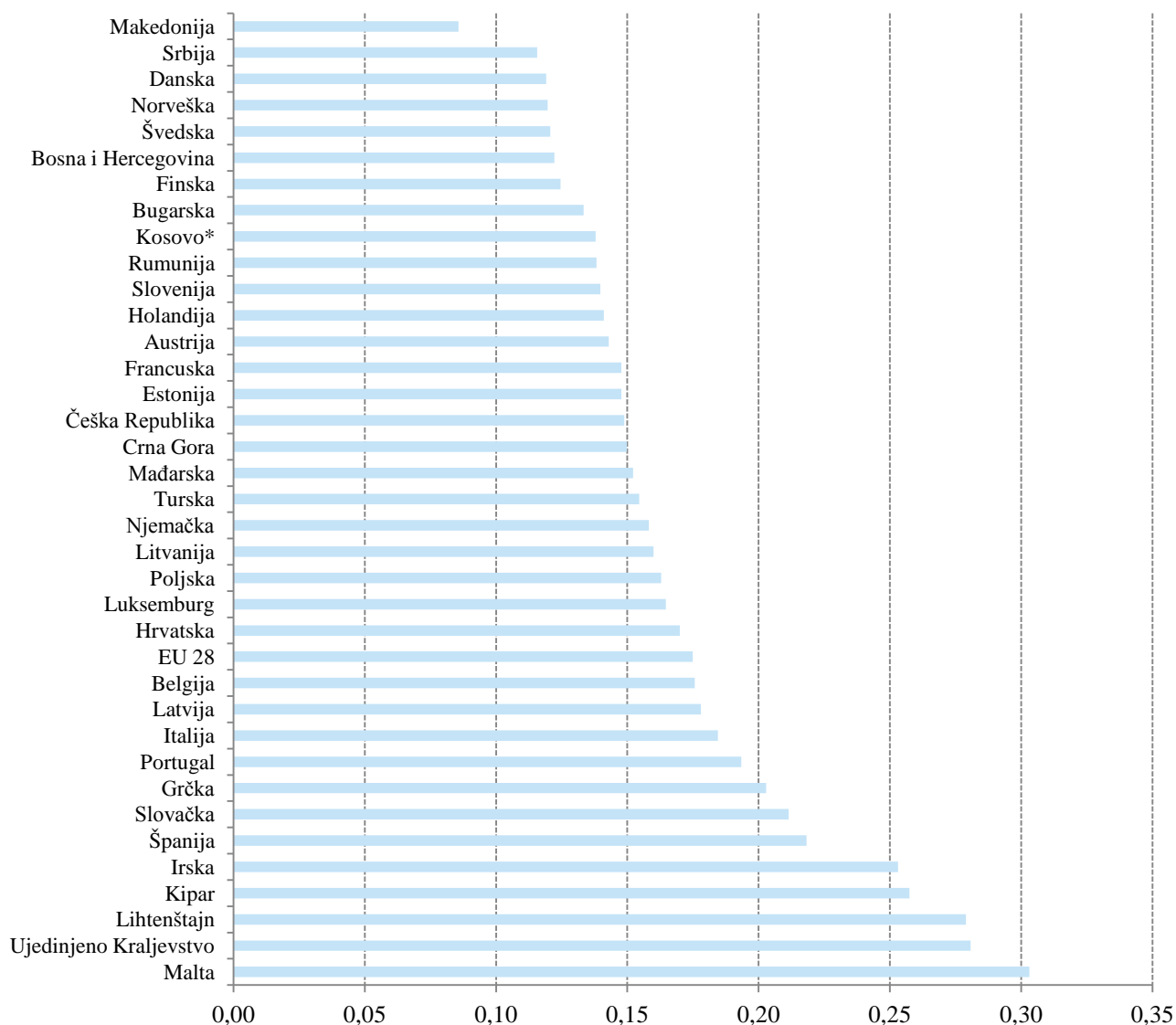
Eurostat je statistička institucija Evropske unije smještena u Luksemburgu. Njen zadatak je da osigura statistike Evropskoj uniji na evropskom nivou koje omogućuju poređenja između zemalja i regija.

Rezultati saradnje dvije institucije su prepoznatljivi i u izvještajima Eurostata koji od 2011. godine uključuju podatke o cijenama električne energije u BiH što omogućuje njihovu uporedbu sa zemljama Evropske unije i nekim zemljama koje su u procesu pristupanja EU (slike 15 – 18).

Pored analize podataka o elektroenergetskom sektoru BiH, DERK kontinuirano prikuplja i analizira podatke o regionalnom tržištu, uključujući podatke berzi električne energije sa sjedištima u Leipzigu, Budimpešti, Bukureštu i Ljubljani (tabela 5).

Na osnovu sistematizovanog pristupa prema brojnim elektroenergetskim pokazateljima, DERK je i tokom 2015. godine kvalitetno odgovarao na brojne upite različitih domaćih i međunarodnih institucija prezentirajući statističke podatke.

Slika 18. Cijene električne energije u KM/kWh za industriju (godišnja potrošnja od 500 do 2.000 MWh) u 2015. godini, po metodologiji Eurostata

Napomena: navedeni iznosi ne uključuju PDV

3.9 Ostale aktivnosti

Pored naprijed navedenih aktivnosti, DERK je i tokom 2015. godine razmjenjivao podatke sa većim brojem državnih institucija, među kojima se izdvajaju Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Direkcija za ekonomsko planiranje Vijeća ministara BiH, Konkurencijsko vijeće BiH i Agencija za statistiku BiH⁵, te pripremao različite informacije za njihove potrebe. Poseban doprinos DERK je dao radu Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji, odnosno Odbora za stabilizaciju i pridruživanje⁶ i Privremenog pododbora za transport, okoliš, energiju i regionalni razvoj. DERK, u skladu sa svojim zakonskim ovlaštenjima da kao regulatorno tijelo djeluje i na području Brčko Distrikta BiH, u svom radu saraduje i sa Vladom Distrikta.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju i entitetske regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS), saraduju i usklađuju svoje djelovanje od svog osnivanja.

Razvoj zakonodavnog okvira u oblasti električne energije

Bosna i Hercegovina je do 1. januara 2015. godine trebala uskladiti domaće zakonodavstvo sa zakonodavstvom EU u sektoru električne energije, s žarištem na sadržaj Trećeg energetskeg paketa (vidjeti Prilog D). U tom smislu, od kraja 2012. do januara 2014. godine, kroz program tehničke pomoći Evropske komisije realiziran je projekt *Izrada zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u BiH u skladu sa pravnom tečevinom EU*.

Krajnji rezultat projekta je usklađeni skup radnih tekstova novih zakona, a u nekim slučajevima nacrti izmjena i dopuna postojećih zakona, za nivoe države, entiteta i Brčko Distrikta BiH. Transpozicija primjenjivog zakonodavstva EU je organizirana na način koji osigurava punu usklađenost zakonodavstava svih administrativnih nivoa u BiH (uzimajući u obzir njihove zasebne nadležnosti i regulatorna ovlaštenja) i pravne tečevine EU u sektoru električne energije.

Radna grupa, koju čine stručnjaci iz resornih ministarstava, regulatornih komisija i privrednih subjekata, polazeći od rezultata programa tehničke pomoći Evropske komisije, je tokom posljednjeg kvartala 2015. godine intenzivno radila na pripremi radnog

⁵ Memorandume o saradnji Državna regulatorna komisija za električnu energiju potpisala je sa Agencijom za statistiku BiH 19. aprila 2011. godine i sa Konkurencijskim vijećem BiH 28. maja 2014. godine.

⁶ Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU, potpisan 16. juna 2008. godine, stupio je na snagu 1. juna 2015. godine, te je Odbor za stabilizaciju i pridruživanje zamijenio ranije uspostavljeni Privremeni odbor.

teksta novog *Zakona o regulatoru, prijenosu i tržištu električne energije u BiH*. Značajan doprinos u pripremi novog zakona daje i Sekretarijat Energetske zajednice. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, kao resorno ministarstvo, za prvi kvartal 2016. godine najavilo je razmatranje Zakona na sjednici Vijeća ministara BiH, i upućivanje u parlamentarnu proceduru nakon toga. Po donošenju ovog zakona slijedi i usvajanje međusobno harmoniziranih zakona u oblasti električne energije u svim jurisdikcijama u BiH.

Regulatorno partnerstvo

U 2015. godini okončane su aktivnosti u projektu *Agencije za međunarodnu saradnju SAD* (USAID) kroz koji je razvijan partnerski odnos bosanskohercegovačkih energetskih regulatora sa *Nacionalnom asocijacijom regulatora SAD* (NARUC) i više regulatornih komisija iz njenog sastava, pri čemu je Regulatorno tijelo iz Ohaja (eng. *Public Utilities Commission of Ohio – PUCO*) bila vodeća komisija. Projekt je dao doprinos procesu regulatorne reforme s ciljem postupne integracije u institucije Evropske unije. Memorandum o razumijevanju između strana u projektu potpisan je u januaru 2014. godine.

Kroz projekt su se razmjenjivale informacije i iskustva, te upoznavale najbolje prakse, kako bi regulatori kvalitetnije nastavili da kreiraju i provode fer i nezavisnu regulaciju u cilju osiguranja efikasnog, transparentnog i stabilnog funkcioniranja elektroenergetskog sektora u isto vrijeme štiteći interese kupaca i investitora.

Investiranje u sektor energije

Tokom 2015. godine odvijale su se aktivnosti na još jednom sveobuhvatnom projektu koji finansira USAID. Projekt *Investiranje u sektor energije* (EIA) čije je trajanje planirano od oktobra 2014. do juna 2019. godine, usmjeren je na saradnju i pomoć svim ključnim subjektima u energetskom sektoru (ministarstva, regulatori, privredni subjekti i dr.). Projekt EIA organiziran je kroz sljedeće komponente:

- Uklanjanje prepreka za investiranje u sektor energije,
- Otklanjanje nedostataka maloprodajnog tržišta u BiH,
- Postizanje ušteda u energiji, koristeći regulatorne poticaje,
- Približavanje evropskim integracijama, i
- Odnosi s javnošću.

U cilju uspješnog uspostavljanja dijaloga o aktuelnim temama iz sektora energije, Projekt EIA organizirao je prvi Energetski samit u BiH u aprilu 2015. godine, pod pokroviteljstvom Državne regulatorne komisije i entitetskih regulatora. Plenarne sjednice, panel-diskusije, prezentacije i radionice, bile su

4. AKTIVNOSTI U MEĐUNARODNIM INSTITUCIJAMA

4.1 Energetska zajednica

Energetska zajednica je u 2015. godini svečano obilježila deset godina svog postojanja. Ugovor o uspostavi Energetske zajednice, koji je potpisan 25. oktobra 2005. godine i stupio na snagu 1. jula 2006. godine, omogućava kreiranje najvećeg internog tržišta za električnu energiju i gas na svijetu, u kojem efektivno učestvuje Evropska unija sa jedne strane i sljedećih osam Ugovornih strana: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Kosovo*, Makedonija, Moldavija, Srbija i Ukrajina.⁷

U skladu sa izraženim interesom, u radu tijela Energetske zajednice učestvuju: Austrija, Bugarska, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Holandija, Hrvatska, Italija, Kipar, Latvija, Litvanija, Mađarska, Njemačka, Poljska, Rumunija, Slovačka, Slovenija, Švedska i Ujedinjeno Kraljevstvo. Ovih 20 tzv. zemalja učesnica iz Evropske unije direktno učestvuje u radu tijela Energetske zajednice, a njihove pozicije prilikom glasanja izražava Evropska komisija.

Status posmatrača u tijelima Energetske zajednice imaju Armenija, Gruzija, Norveška i Turska. I dalje traju pregovori sa Gruzijom u vezi stjecanja statusa Ugovorne strane.

Osnovni ciljevi Energetske zajednice su kreiranje stabilnog i jedinstvenog regulatornog okvira i tržišnog prostora koji obezbjeđuje pouzdano snabdijevanje energentima i može privući investicije u sektore električne energije i prirodnog gasa. Pored toga, to je razvoj alternativnih pravaca snabdijevanja gasom i poboljšanje stanja u okolišu, uz primjenu energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora.

Zaključivanjem ovog ugovora, Ugovorne strane iz regije se obavezuju da između sebe uspostave zajedničko tržište električne energije i gasa koje će funkcionirati po standardima tržišta energije EU sa kojim će se integrirati. To se postiže postepenim preuzimanjem dijelova *acquis*-a EU, odnosno implementacijom odgovarajućih direktiva i uredbi EU u područjima električne energije, gasa, zaštite okoliša, konkurencije, obnovljivih energetske resursa, energetske efikasnosti, nafte, statistike i infrastrukture (Prilog D).

Energetska zajednica ima ključnu ulogu ne samo u internom nego i u vanjskom kontekstu Energetske unije.

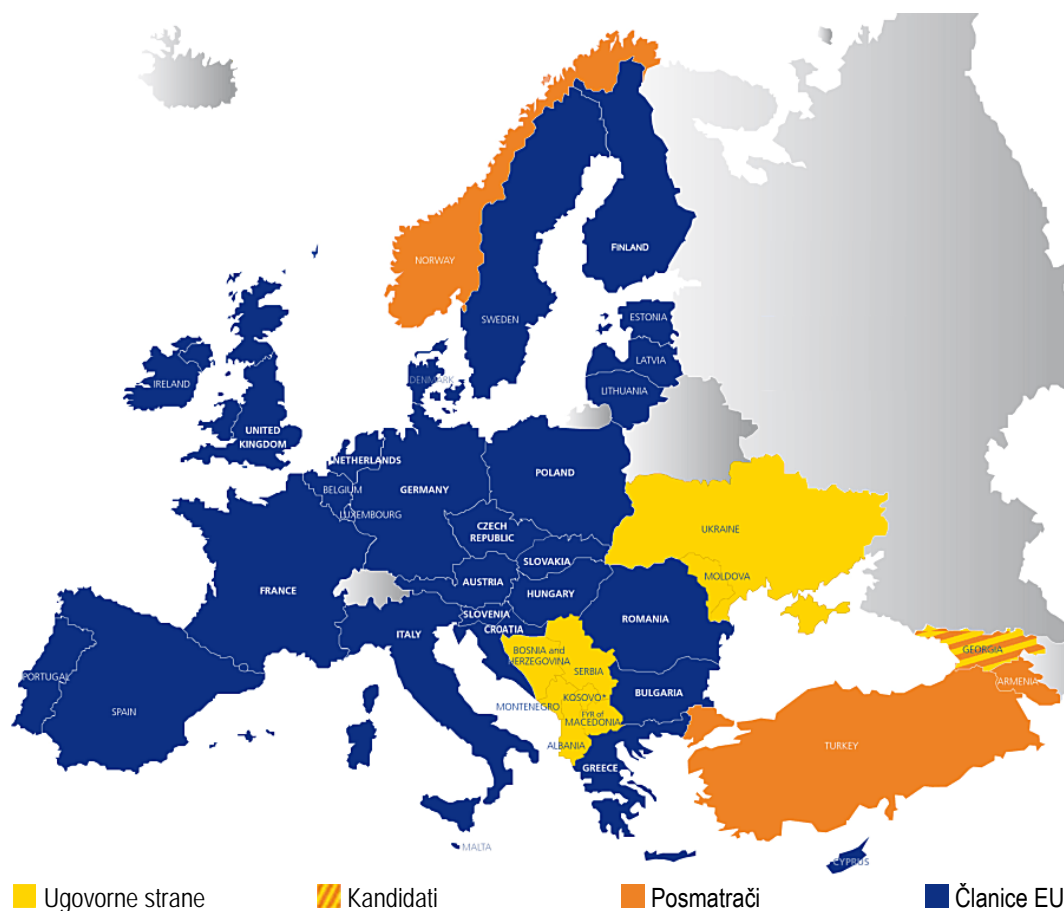
Ugovor o uspostavi Energetske zajednice važi do jula 2026. godine.

⁷ Lista odražava Ugovorne strane na dan 31. decembra 2015. godine. Moldavija ima status Ugovorne strane od 1. maja 2010. godine, a Ukrajina od 1. februara 2011. godine.

*g. Maroš Šefčovič,
podpredsjednik Evropske
komisije za Energetsku
uniju: "Od regionalnog
pretpristupnog instrumenta,
Energetska zajednica se
razvila u eminentan
instrumenat za našu
zajedničku sigurnost
snabdijevanja, za naše
debate o tome kako da bolje
sarađujemo...kako da
približimo naše pravne kao i
infrastrukturne sisteme.
Pomogla nam je da
unaprijedimo pouzdanu,
sigurnu i predvidivu
proizvodnju i transport
energije u najbliže EU
susjedstvo."*

*Iz obraćanja prilikom
svečanog obilježavanja prve
decenije postojanja
Energetske zajednice,
Beč, 27. augusta 2015.*

Slika 19. Geografski obuhvat Energetske zajednice

U cilju osiguranja adekvatnog vođenja procesa uspostave i funkcioniranja Energetske zajednice, osnovane su sljedeće institucije: Ministarsko vijeće, Stalna grupa na visokom nivou, Regulatorni odbor, Forum za električnu energiju (Atinski forum), Forum za gas (Mariborski forum), Forum za naftu (sa sjedištem u Beogradu) i Sekretarijat. Njihova uloga, nadležnosti i rad detaljno su opisivani u ranijim izvještajima DERK-a.

2015. je bila jedna od najaktivnijih godina u historiji Energetske zajednice. Provedene su obimne aktivnosti u razvoju pravnog okvira, posebno u razvoju nacionalnih zakona koji se odnose na tržišta energije. Budućnost i daljni razvoj same Energetske zajednice bila je i ostaje predmet brojnih analiza i javnih rasprava koje imaju za cilj izbor optimalnih opcija u njenom jačanju i proširenju. Značajan utjecaj na politiku njenog razvoja ima Evropska unija, koja provodi reformu i reorganizaciju svoje energetske politike gradeći evropsku Energetsku uniju, u kojoj Energetska zajednica čini značajan element.

Taj pristup odražava se i u rezoluciji usvojenoj 15. decembra 2015. godine, kojom Evropski parlament poziva Evropsku komisiju da, koristeći Izvještaj posebne Grupe na visokom nivou (*Energetska zajednica za budućnost*), iznese konkretne prijedloge za dalju reformu Energetske zajednice kako bi ona istinski bila

g. Miguel Arias Cañete
(Migel Arias Kanete),
EU komesar za klimatsku i
energetsku politiku:

“Energetska zajednica je
najefikasniji instrumenat za
osiguravanje djelotvorne
provedbe *acquis-a* o energiji,
okolišu i konkurenciji u
susjedstvu Evropske unije.
Danas je Ministarsko vijeće
još jednom preuzelo ključne
korake ka ostvarivanju jače
integracije tržišta energije
EU i Energetske zajednice
na održiv način.”

Iz obraćanja na 13. sastanku
Ministarskog vijeća
Energetske zajednice,
Tirana, 16. oktobra 2015.

uspostavljena na panevropskom nivou. Centar pažnje treba da bude na boljem upravljanju i jačanju institucija Energetske zajednice, uključujući uspostavljanje njene Parlamentarne skupštine.

Rezolucija pod nazivom *Na putu ka evropskoj Energetskoj uniji* poziva Evropski parlament i Komisiju, države članice EU i Ugovorne strane na, između ostalog, jačanje aktivnosti Energetske zajednice kroz bolju provedbu prava EU i usmjeravanje napora na provedbu ključnih infrastrukturnih projekata radi uspostavljanja slobodnog transporta energije kroz zemlje EU i Energetske zajednice i poboljšanja sigurnosti snabdijevanja.

U oktobru 2015. godine Ministarsko vijeće Energetske zajednice usvojilo je neke od prijedloga izvještaja *Energetska zajednica za budućnost*. Poboljšanjem provedbenih mjera i pravila za rješavanje sporova pojačana je primjena pravnog okvira i smanjeni investicijski rizici. Također, formiranjem Parlamentarnog plenuma osnažena je uloga nacionalnih parlamenata, uz paralelno povećanje transparentnosti jačanjem uloge civilnog društva i poslovnih subjekata u institucijama Energetske zajednice. Donošenjem zajedničkog dokumenta 28 zemalja EU i osam Ugovornih strana Energetske zajednice bit će poboljšani pravni i regulatorni okvir u domenu sigurnosti snabdijevanja gasom.

Na istoj sjednici Ministarsko vijeće je proširilo *acquis* Energetske zajednice Direktivom 2012/27/EU o energetske efikasnosti, Uredbom (EU) br. 347/2013 o smjernicama za transevropsku energetsku infrastrukturu i Uredbom Komisije (EU) br. 431/2014 o energetske statistici potrošnje energije u domaćinstvima.

Posebnu podršku razvoju tržišta energije daju mjere koje su 27. augusta 2015. godine na Drugom samitu o Zapadnom Balkanu, u okviru ‘Berlinskog procesa’ prihvatili premijeri Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova*, Makedonije i Srbije. U domenu električne energije one se prije svega odnose na otklanjanje nedostataka u primarnoj i sekundarnoj legislativi, razvoj organiziranog veleprodajnog tržišta i tržišta uravnoteženja, tržišnu alokaciju prekograničnih kapaciteta, deregulaciju cijena, razdvajanje tržišnih od djelatnosti koje karakterizira prirodni monopol, te na jačanje nezavisnosti regulatora.

Bosna i Hercegovina i Energetska zajednica

Aktivnim djelovanjem u Energetskoj zajednici Bosna i Hercegovina potvrđuje svoju opredjeljenost za reformu energetskog sektora, liberalizaciju tržišta energije i usklađivanje svoje politike sa članicama EU.

Tokom 2016. godine, Bosna i Hercegovina predsjedavat će aktivnostima Energetske zajednice. Prioriteti u tom periodu bit će nastavak reforme Zajednice u skladu sa preporukama iz izvještaja *Energetska zajednica za budućnost*, podrška izgradnji

evropske Energetske unije, dosljedna primjena *acquis*-a, odnosno pravnog okvira Energetske zajednice, uz koncentriranost na implementaciju 'Trećeg energetskeg paketa' u svim Ugovornim stranama, sigurnost snabdijevanja, transparentnost tržišta električne energije, te prihvatanje i početak primjene prvog skupa mrežnih kodeksa EU. U fokusu djelovanja bit će zaštita okoliša i razvoj veleprodajnog tržišta.

Evidentno je da u samoj Bosni i Hercegovini, na različitim administrativnim nivoima treba učiniti dodatne napore u transpoziciji i implementaciji *acquis*-a Energetske zajednice. Za realizaciju brojnih obaveza rokovi su već prošli, a za značajan broj obaveza preostalo je relativno kratko vrijeme (Prilog D). Na ovo ukazuju i slučajevi za rješavanje sporova koje je inicirao Sekretarijat Energetske zajednice (Prilog E).

Aktivnosti DERK-a u tijelima Energetske zajednice

Rad Državne regulatorne komisije za električnu energiju, iz domena Energetske zajednice, odvijao se uz neophodnu saradnju sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, zatim kroz podršku i doprinos realizaciji različitih projekata u funkciji razvoja Energetske zajednice i naročito kroz proaktivan odnos u istraživanjima koje su planirale i provodile različite grupe šireg tematskog spektra, a koje okupljaju energetske regulatore iz regije i Evropske unije.

Ključne aktivnosti DERK-a u Energetskoj zajednici i dalje su usmjerene na Regulatorni odbor Energetske zajednice, koji je uspostavljen 11. decembra 2006. godine u Atini. Sve od tada DERK aktivno učestvuje u njegovom radu, predstavljajući i zastupajući interese Bosne i Hercegovine. Afirmaciji BiH doprinosi predsjedavanje Radnom grupom ECRB-a za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, od 2007. godine.

Tokom 2015. godine, u kojoj je održao tri sastanka, Regulatorni odbor dao je značajan doprinos kreiranju politike Energetske zajednice u domenu regulatornih inicijativa za promociju investicija u mreže, tretmana interkonektora između Ugovornih strana Energetske zajednice i članica Evropske unije, te razvoja nezavisnosti regulatora. U protekloj godini ECRB je nastavio zajedničke aktivnosti sa Agencijom za saradnju energetskih regulatora (ACER), Vijećem evropskih energetskih regulatora (CEER) i Asocijacijom mediteranskih energetskih regulatora (MEDREG), te sa Evropskom mrežom operatora prijenosnog sistema za električnu energiju (ENTSO-E) i Evropskom mrežom operatora transportnog sistema za gas (ENTSO-G).

Regulatorni odbor značajan dio svojih aktivnosti organizira kroz radne grupe (Radna grupa za električnu energiju, Radna grupa za gas i Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta) uz podršku odgovarajućeg odjela Sekretarijata.

ECRB je i tokom 2015. godine bio posvećen razvoju tržišta električne energije i gasa, problematici alokacije prekograničnih prijenosnih kapaciteta, uspostavljanju mehanizma uravnoteženja, provođenju evropskih pravila za rad mreža, razvoju mehanizama za zaštitu, informiranje i edukaciju kupaca, te analizi kvaliteta snabdijevanja električnom energijom.

4.2 Regionalna asocijacija energetskih regulatora – ERRA

Regionalna asocijacija energetskih regulatora (eng. *Energy Regulators Regional Association – ERRA*) je organizacija nezavisnih regulatornih tijela za energiju iz Centralne Evrope i Evroazije, sa pridruženim članicama iz Afrike, Azije, Bliskog istoka i Amerike. Promjenama Statuta u 2015. godini uklonjene su barijere za pridruživanje regulatora iz novih regija i omogućena aktivna uloga svih članica. Članice ERRA-e dolaze iz 33 države, uz Regionalnu zapadnoafričku regulatornu asocijaciju (slika 20).

Ciljevi ERRA-e su poboljšanje reguliranja energetskih djelatnosti u zemljama članicama, podsticanje razvoja nezavisnih i stabilnih regulatora, poboljšanje saradnje između regulatora, razmjena informacija, istraživačkog rada i iskustva između članica, bolji pristup informacijama o svjetskoj praksi u reguliranju energetskih djelatnosti.

Državna regulatorna komisija za električnu energiju je punopravna članica ERRA-e od 19. maja 2004. godine. Na Generalnoj skupštini u maju 2010. godine, kao pridružene članice ove organizacije primljene su i dvije entitetske

Slika 20. Članstvo u ERRA-i

regulatorne komisije – Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske.

Predstavnici DERK-a aktivno učestvuju u radu Generalne skupštine, Investicijske konferencije i Predsjedništva ERRA-e, u čiji sastav je marta 2014. godine na dvogodišnji mandatni period izabran član DERK-a. Zapažen je angažman predstavnika Državne regulatorne komisije i u radu stalnih komiteta i radnih grupa, od kojih se izdvajaju Radna grupa za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta, Stalni komitet za tarife i cijene i Stalni komitet za licence i konkurenciju. Od 2010. godine predsjedavanje ovim komitetom doprinosi afirmaciji Bosne i Hercegovine u ERRA-i.

Pored aktivnog rada u tijelima ERRA-e, Državna regulatorna komisija za električnu energiju ispunjava svoju ulogu članice ove regionalne asocijacije pružanjem relevantnih informacija o energetske sektoru i regulatornoj praksi Bosne i Hercegovine.

U institucijama ERRA-e primjetna je historijska evolucija tema za koje su članice zainteresirane. Široko zastupljeno prestrukturiranje energetske sektora i tržišta uzrokovalo je da konkurentno orijentirana održiva rješenja budu predmet posebnog zanimanja i djelovanja regulatornih tijela.

4.3 Asocijacija mediteranskih energetske regulatora – MEDREG

Asocijacija mediteranskih energetske regulatora (MEDREG) osnovana je u Rimu u novembru 2007. godine. U cilju unapređenja jasnog, stabilnog i usklađenog regulatornog okvira MEDREG promovira stalnu saradnju zemalja sjeverne, južne i istočne obale Mediteranskog bazena. Asocijacija okuplja regulatorna tijela iz Albanije, Alžira, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Egipta, Francuske, Grčke, Hrvatske, Italije, Izraela, Jordana, Kipra, Libije, Malte, Maroka, Palestinske uprave, Portugala, Slovenije, Španije, Tunisa i Turske (slika 21).

Glavni cilj Asocijacije je promocija jasnih, stabilnih i usklađenih pravnih i regulatornih okvira Mediterana radi omogućavanja investicija u energetske infrastrukturu i podrške integraciji tržišta. Stoga, MEDREG promovira stalnu razmjenu znanja, iskustva i stručnosti, prikupljanje podataka kroz sveobuhvatne studije, izvještaje sa preporukama, te specijalizirane obuke u sferi energetske regulacije.

Organizacijska struktura MEDREG-a obuhvata Generalnu skupštinu, Sekretarijat sa sjedištem u Milanu i pet radnih grupa za: (1) institucionalna pitanja, (2) električnu energiju, (3) gas, (4) okoliš, obnovljive izvore energije i energetske efikasnost i (5) problematiku kupaca.

Slika 21. Geografski obuhvat MEDREG-a

Predstavnici DERK-a neposredno učestvuju u radu Generalne skupštine, a u aktivnostima radnih grupa upotrebom različitih telekomunikacijskih alata, te dostavljanjem traženih informacija i komentara na nacрте dokumenata.

4.4 Međunarodna konfederacija energetske regulatora – ICER

Osnovana u oktobru 2009. godine, Međunarodna konfederacija energetske regulatora (ICER) predstavlja dobrovoljni okvir za saradnju na svjetskom nivou. Cilj ICER-a je da poboljša informiranost javnosti i kreatora političkih odluka, kao i razumijevanje reguliranja energije i njegove uloge u rješavanju širokog spektra socio-ekonomskih, okolišnih i tržišnih pitanja.

Preko 250 regulatornih tijela sa šest kontinenata, putem 11 regionalnih regulatornih asocijacija i dva nacionalna energetska regulatorna tijela (slika 22) ostvaruju članstvo u ICER-u. DERK je članica ICER-a putem ERRA-e i MEDREG-a.

ICER-ove aktivnosti su usmjerene na nekoliko ključnih oblasti, u skladu sa temama koje definira Svjetski energetske regulatorni forum, vodeća međunarodna konferencija o reguliranju energije koja se održava svake tri godine. Šesti Svjetski energetske regulatorni forum održan je u Istanbulu tokom maja 2015. godine. Tom prilikom kroz tri ICER-ova izvještaja predstavljeni su rezultati globalne saradnje energetske regulatora u prethodne tri godine: *Prednosti uspješne integracije tržišta, Regulatorni pristupi u upravljanju investicijskim rizicima i Energetske konekcije: uključivanje kupaca u izgradnju jačih sistema.*

Slika 22. Članice ICER-a

Za naredni trogodišnji period kao prioritetne teme Forum je identificirao sigurnost snabdijevanja, energetska održivost, konkurentnost i dobre regulatorne prakse, i shodno tome ustanovio četiri posebne virtualne grupe. Naredni Svjetski regulatorni forum bit će održan u Meksiku, 2018. godine.

ICER nastavlja svoje aktivnosti na inicijativi pod nazivom *Žene u oblasti energije* koju je započeo u oktobru 2012. godine. Cilj ove globalne inicijative energetske regulatora je podrška napretku žena u oblasti energije kroz praktične instrumente.

ICER je 2013. godine pokrenuo izdavanje svoje Hronike, kao sredstvo za daljnju promociju svojih ciljeva u smislu jačanja razmjene regulatornih znanja i istraživanja. Od tada kao član Uredničkog odbora ovog stručnog časopisa djeluje i zaposlenik DERK-a. ICER-ova Hronika je publikacija koja se objavljuje dva puta godišnje u elektronskom obliku i sadrži stručne članke iz regulatorne problematike.

DERK aktivno učestvuje u radu ICER-a i pruža podršku na razne načine, uključujući dostavu odgovora po različitim aktivnostima i upitnicima, čime se omogućava uvid i razmjena praksi u oblastima od interesa za rad regulatora.

*Lord Mogg (Lord Mog), predsjedavajući ICER-a:
“Gdje god da se nalaze, kako građani tako i preduzeća žele sigurnu, održivu i priuštivu energiju. Kroz razmjenu naše stručnosti i iskustava, mi, regulatori, učimo jedni od drugih, i možemo bolje da odgovorimo globalnim izazovima uključujući energetska sigurnost.”
Iz obraćanja na šestom Svjetskom energetske regulatornom forumu, Istanbul, 25. maj 2015.*

4.5 Vijeće evropskih energetske regulatora – CEER

Vijeće evropskih energetske regulatora (CEER) je neprofitna asocijacija koja okuplja energetske regulatore. Njeni članovi i posmatrači su nezavisna, zakonom propisana tijela odgovorna za reguliranje energije na državnom nivou. CEER okuplja 33 nacionalna regulatorna tijela iz država članica Evropske unije, Evropske slobodne trgovinske zone (EFTA) i zemalja u procesu pridruživanja EU, uključujući Ugovorne strane Energetske zajednice. CEER prednjači u aktivnostima na razvoju konkurentnih energetske tržišta i jačanju uloge kupaca. Radeći zajedno kroz CEER, nacionalna regulatorna tijela daju napredne preporuke na evropskom nivou, šireći najbolje prakse i dajući rješenja u okviru nacionalnih regulatora.

Krajem 2015. godine Državnoj regulatornoj komisiji za električnu energiju ponuđen je status posmatrača u CEER-u. Uvažavajući aktuelni zakonski okvir i definirane nadležnosti regulatora, te tekuće aktivnosti koje bi tokom 2016. godine trebale rezultirati transpozicijom sadržaja Trećeg energetske paketa EU u legislativu u BiH, DERK je Sekretarijat CEER-a upoznao da će po usvajanju nove legislative biti spreman da aplicira i stekne status posmatrača u Vijeću evropske regulatora

5. REVIZIJSKI IZVJEŠTAJ

Realizaciju svojih aktivnosti DERK finansira na način određen *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*. Osnovni prihod predstavlja regulatorna naknada koju plaćaju vlasnici licenci za obavljanje djelatnosti prijenosa električne energije, nezavisnog operatora sistema, međunarodne trgovine i snabdijevanja kupaca, te distribucije električne energije u Brčko Distriktu BiH. Regulatorna naknada se određuje tako da pokrije troškove DERK-a, a za višak prihoda nad rashodima se umanjuju obaveze za plaćanje regulatorne naknade u idućem periodu. Na ovaj način su svi ostvareni prihodi usmjereni isključivo na podmirenje osnovnih rashoda, detaljno definiranih finansijskim planom.

Plan rashoda se određuje na osnovu troškova planiranih po inkrementalnoj metodologiji budžetiranja, odnosno prema stvarnim troškovima iz prethodnih godina koji su bili predmet revizije od strane nezavisnih revizora, kao i Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Na osnovu navedenih pravila i principa u izvještajnom periodu je utvrđen Finansijski plan za 2016. godinu koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Pored pripreme planova, finansijsko poslovanje DERK-a pokriva i sljedeće aktivnosti:

- nastanak i podmirenje finansijskih obaveza za potrebe definirane u odobrenom finansijskom planu,
- upravljanje novčanim tokovima,
- praćenje realizacije finansijskog plana za tekuću godinu,
- unutarnje finansijsko izvještavanje kao osnova za donošenje odgovarajućih poslovnih odluka,
- analiza i procjena budućih novčanih tokova u svrhu pripreme novog finansijskog plana,
- finansijsko izvještavanje prema vanjskim tijelima, ovlaštenim institucijama i javnosti.

Rezultat svih navedenih aktivnosti i donesenih odluka su finansijski izvještaji u kojima su na kraju poslovne godine iskazani rezultati poslovanja. Svake godine se vrši revizija finansijskih izvještaja s ciljem nezavisne i nepristrasne provjere iskazanih rezultata poslovanja, kao i usklađenosti tih postupaka sa važećim propisima.

U toku 2015. godine reviziju finansijskih izvještaja DERK-a koji se odnose na prethodnu godinu je vršilo društvo za reviziju, računovodstvo i konsalting REVIK d.o.o. Sarajevo, sa kojim je zaključen ugovor na osnovu objavljenog javnog poziva za obavljanje usluga revizije.

“Po našem mišljenju, finansijski izvještaji prikazuju realno i objektivno, u svim materijalno značajnim stavkama, finansijski položaj Državne regulatorne komisije za električnu energiju (DERK) na dan 31. decembra 2014. godine, te rezultate njegovog poslovanja i promjene na trajnim izvorima i gotovinskom toku za godinu koja je tada završila, u skladu s Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI).”

*REVIK,
Sarajevo, 24. marta 2015.*

Obavljena revizija je osim utvrđivanja realnosti finansijskih izvještaja u cjelini, podrazumijevala i istovremenu ocjenu primjenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena rukovodstva DERK-a.

Mišljenje nezavisnog revizora je da prezentacija finansijskih izvještaja, priznavanje i mjerenje transakcija i poslovnih događaja, objektivno i istinito prikazuje stanje sredstava, obaveza, kapitala i finansijskog rezultata poslovanja.

Navedenim mišljenjem je zadržana najviša revizijska ocjena usklađenosti finansijskih izvještaja sa međunarodno važećim standardima i zakonskim propisima, koju je DERK u ranijim periodima dobijao od eksternih revizora, među kojima su i ocjene Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Kako bi obezbijedio organiziran i efikasan rad uz istovremenu prevenciju ili identifikaciju mogućih grešaka, DERK bezrezervno provodi svako zapažanje revizora koje vodi ka unapređenju poslovanja i povećanju uspješnosti i odgovornosti.

Provođenjem eksterne revizije DERK osigurava nezavisan i pouzdan izvještaj o korištenju imovine, te upravljanju prihodima i rashodima. Revidirani izvještaj se svake godine objavljuje kako bi se zainteresiranim licima i široj javnosti pružile informacije o finansijskom položaju i rezultatima poslovanja DERK-a. Revidirani finansijski izvještaji za 2014. godinu su objavljeni u "Službenom glasniku BiH", broj 32/15 i u okviru internet prezentacije DERK-a.

6. OSNOVNI PRAVCI AKTIVNOSTI U 2016. GODINI

Državna regulatorna komisija za električnu energiju nastaviti će svoje aktivnosti na osiguranju uvjeta za slobodnu trgovinu i kontinuirano snabdijevanje električnom energijom po unaprijed definiranom standardu kvaliteta za dobrobit građana Bosne i Hercegovine, uz poštovanje međunarodnih sporazuma, domaćih zakona, odgovarajućih evropskih uredbi i direktiva, kao i drugih pravila o unutarnjem tržištu električne energije.

DERK će i u 2016. godini zadržati kontinuitet saradnje sa Parlamentarnom skupštinom Bosne i Hercegovine, a posebno sa Komisijom za saobraćaj i komunikacije Predstavničkog doma PS BiH i Komisijom za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PS BiH. Također, primarni interes će ostati i razmjena informacija i usklađenost ključnih regulatornih aktivnosti sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, nadležnim za kreiranje politike u skladu sa *Zakonom o prijenosu, regulatoru i operatoru sistema električne energije u BiH*.

Svi dosada primjenjivani modaliteti međusobnog praćenja i usklađivanja djelovanja koristit će se i u 2016. godini u odnosima sa Regulatornom komisijom za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Regulatornom komisijom za energetiku Republike Srpske, kao i sa drugim regulatornim tijelima uspostavljenim na državnom nivou, prije svega sa Konkurencijskim vijećem BiH.

Kako bi zadovoljio potrebe različitih nivoa odlučivanja za kvalitetnim i pouzdanim statističkim podacima u području energije DERK će ostati referentan izvor i aktivan generator ovih podataka. U ovom cilju DERK će slijediti razvoj EU pravila i poštovati agendu Energetske zajednice, uz nastavak saradnje sa Agencijom za statistiku BiH.

DERK će pratiti aktivnosti i trendove u kompletnom energetskom sektoru i neposredno se uključivati u sve relevantne događaje.

Kroz svoje djelovanje DERK će biti usmjeren na:

- donošenje tarifa u okviru svojih nadležnosti,
- izdavanje licenci,
- regulatorni nadzor licenciranih subjekata,
- kreiranje novih regulatornih pravila, te analiziranje ranije donesenih regulatornih pravila i postojeće prakse, uz pregled i reviziju akata DERK-a,
- praćenje primjene novog načina nabavke pomoćnih usluga i pružanja systemske usluge i uravnoteženja elektroenergetskog sistema BiH,

- stvaranje većeg stepena integracije domaćeg tržišta električne energije, s posebnim usmjerenjem na efikasno funkcioniranje potpuno otvorenog maloprodajnog i veleprodajnog tržišta,
- razvoj pravila kojima se regulira priključenje korisnika na prijenosni sistem,
- jačanje kapaciteta za ispunjavanje međunarodnih obaveza u vezi sa regulatornim izvještavanjem,
- odobravanje i nadziranje pravila koja razviju Nezavisni operator sistema u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenos Bosne i Hercegovine i Komunalno Brčko,
- odobravanje *Indikativnog plana razvoja proizvodnje za period 2017. – 2026. godina, Dugoročnog plana razvoja prijenosne mreže* za naredni desetogodišnji period, kao i *Plana investicija Elektroprijenosa BiH*,
- praćenje primjene Mehanizma naplate između operatora prijenosnog sistema (ITC mehanizam) i rada Ureda za koordinirane aukcije u jugoistočnoj Evropi (SEE CAO),
- regulatorno djelovanje u vezi Evropskih pravila za rad mreža,
- informiranje reguliranih subjekata i javnosti o regulatornoj praksi, i
- obavljanje ostalih poslova koji mu budu povjereni u nadležnost.

U provođenju svojih aktivnosti DERK će, u granicama ovlaštenja koja su mu zakonom povjerena, voditi računa o zaštiti kupaca i dati svoj puni doprinos u iznalaženju najbolje primjenjivih rješenja.

S obzirom na činjenicu da je Bosna i Hercegovina temeljem Ugovora o uspostavi Energetske zajednice obavezna u svoje zakonodavstvo transponirati i u praksi implementirati propise Evropske unije o internom energetsom tržištu ('Treći paket'), DERK će u okvirima svojih kompetencija i optimalnom koordinacijom sa drugim ključnim subjektima dati svoj doprinos razvoju pravnog okvira.

U interesu svih ključnih subjekata je provedba reforme elektroenergetskog sektora u Bosni i Hercegovini, harmonizacija podzakonskih propisa i efikasna koordinacija među tijelima koja učestvuju u njihovoj pripremi i izradi. Cilj je kreiranje jasnog i pouzdanog zakonodavnog okvira zasnovanog na evropskim direktivama i pravilima o unutrašnjem tržištu električne energije.

U tom smislu, DERK planira nastavak aktivnog učešća u izradi zakonodavnog okvira u oblasti električne energije u Bosni i Hercegovini u skladu sa pravnom tečevinom EU, te u

otklanjanju nedostataka u elektroenergetskom sektoru koji su navedeni u *Izveštaju Evropske komisije o BiH u 2015. godini*.

DERK će također participirati u podršci i provedbi regionalnih prioriteta i projekata Energetske zajednice, ali i prioriteta koji su u okviru Energetske zajednice identificirani za elektroenergetski sektor Bosne i Hercegovine, odnosno koje navode *Izveštaj o implementaciji acquis-a prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice* i Zaključci Ministarskog vijeća.

Državna regulatorna komisija će u skladu sa svojim nadležnostima dati doprinos realizaciji preporuka sa sastanaka Pododbora za transport, energiju, životnu sredinu i regionalni razvoj, Privremenog odbora i Odbora za stabilizaciju i pridruživanje Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji, kao i realizaciji mjera u sektoru energije koje su dogovorene na Samitu zemalja zapadnog Balkana u okviru 'Berlinskog procesa'.

U 2016. godini nastavlja se višegodišnji projekt USAID-a *Investiranje u sektor energije* (EIA), te će Državna regulatorna komisija za električnu energiju pratiti njegove aktivnosti i učestvovati u realizaciji pojedinih komponenti koje su funkciji rada regulatora. Svoje aktivno učešće DERK planira i na Drugom Energetskom samitu u BiH, koji je u okviru EIA projekta planiran za proljeće 2016. godine.

DERK će nastaviti svoje učešće u regionalnom projektu USAID-a i NARUC-a *Regulatorni most u jugoistočnoj Evropi*, u kojem pored regulatora iz Bosne i Hercegovine učestvuju i regulatorna tijela iz Albanije, Armenije, Gruzije, Kosova*, Makedonije, Srbije i Ukrajine.

U centru zanimanja bit će i aktivnosti međunarodnih tijela koje se odnose na reguliranje tržišta električne energije, prije svega onih u čijem radu DERK i sam učestvuje:

- ECRB – Regulatorni odbor Energetske zajednice (uključujući radne grupe za električnu energiju i gas, te Radnu grupu za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta),
- ERA – Regionalna asocijacija energetskih regulatora (uključujući Stalni komitet za licence i konkurenciju, Stalni komitet za tarife i cijene i Radnu grupu za problematiku kupaca i maloprodajna tržišta),
- MEDREG – Asocijacija mediteranskih energetskih regulatora (uključujući Radne grupe za institucionalna pitanja; za električnu energiju; za gas; za problematiku kupaca, te za okoliš, obnovljive izvore i energetske efikasnost),
- ICER – Međunarodna konfederacija energetskih regulatora.

DERK će nastaviti praćenje rada Vijeća evropskih energetskih regulatora (CEER) i Agencije za saradnju energetskih regulatora (ACER), i zavisno od razvoja pravnog okvira u BiH razmotriti mogućnosti za direktno učešće u radu ovih tijela.

PRILOG A: Osnovni podaci o elektroenergetskom sistemu Bosne i Hercegovine

(korišteni podaci NOS-a BiH, Elektroprijenosa BiH i elektroprivreda u BiH)

Osnovni podaci o instaliranim kapacitetima proizvodnih objekata

Ukupan instalirani kapacitet proizvodnih objekata u Bosni i Hercegovini iznosi 4.009,14 MW, od čega u većim hidroelektranama 2.054,90 MW, a u termoelektranama 1.765 MW. Instalirani kapacitet malih hidroelektrana, vjetro, solarnih i elektrana na biogas je 97,41 MW, dok je 91,23 MW instalirano u industrijskim elektranama.

Hidroelektrane	Snaga agregata (MW)	Ukupna instalirana snaga (MW)
Trebinje I	2×54+1×63	171
Trebinje II	8	8
Dubrovnik (BiH+Hr.)	2×108	216
Čapljina	2×210	420
Rama	2×80	160
Jablanica	6×30	180
Grabovica	2×57	114
Salakovac	3×70	210
Mostar	3×24	72
Mostarsko blato	2×30	60
Peć-Mlini	2×15	30
Jajce I	2×30	60
Jajce II	3×10	30
Bočac	2×55	110
Višegrad	3×105	315
Ustiprača	2×3,5	7

Termoelektrane	Instalirana snaga (MW)	Raspoloživa snaga (MW)
TUZLA	715	635
G3	100	85
G4	200	182
G5	200	180
G6	215	188
KAKANJ	450	398
G5	110	100
G6	110	90
G7	230	208
GACKO	300	276
UGLJEVIK	300	279

Osnovni podaci o prijenosnom sistemu

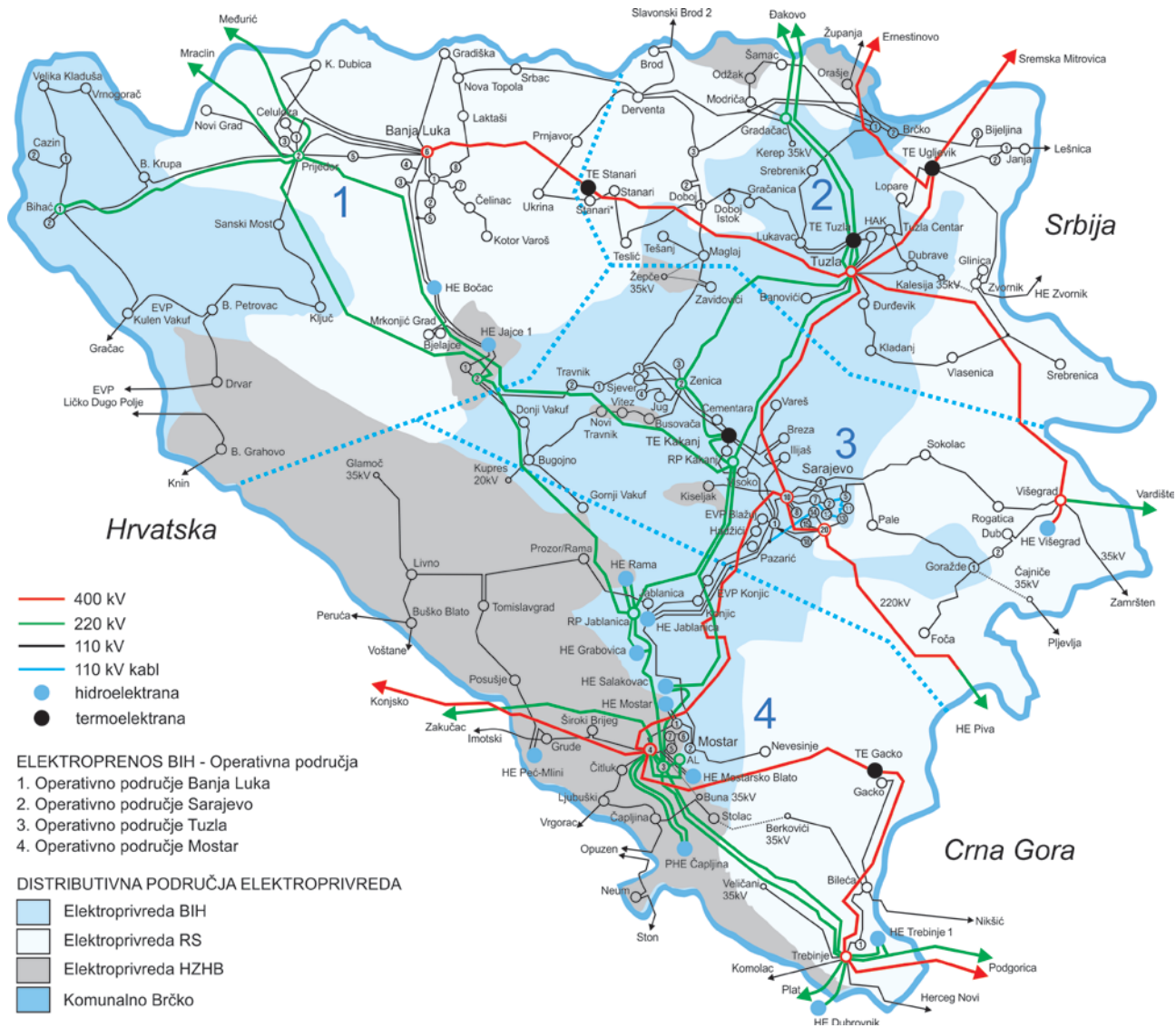
Nazivni napon dalekovoda	<i>dalekovodi</i>
	Dužina (km)
400 kV	864,73
220 kV	1.524,80
110 kV	3.911,35
110 kV - kablovski vod	31,78

Nazivni napon dalekovoda	<i>interkonekcije</i>
	Broj interkonektora
400 kV	4
220 kV	10
110 kV	23
<i>Ukupno</i>	37

Vrsta trafostanice	<i>trafostanice</i>	
	Broj trafostanica	Instalirana snaga (MVA)
TS 400/x kV	10	6.390,5
TS 220/x kV	8	1.423,0
TS 110/x kV	128	5.043,0

Prijenosni odnos transformatora	<i>transformatori</i>	
	Broj transformatora	Instalirana snaga (MVA)
TR 400/x kV	14	4.900,0
TR 220/x kV	14	2.100,0
TR 110/x kV	227	5.387,5

PRILOG B: Karta elektroenergetskog sistema Bosne i Hercegovine sa operativnim područjima Elektroprijenosa BiH i distributivnim područjima elektroprivreda (31. decembar 2015. godine)

PRILOG C: Osnovni elektroenergetski pokazatelji Bosne i Hercegovine

(GWh)

2015. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.436,28	2.166,12	1.823,14		5.425,54
Proizvodnja u termoelektranama	5.413,40	3.298,66			8.712,06
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	160,68	93,55	16,03		270,26
Proizvodnja	7.010,36	5.558,33	1.839,17		14.407,86
Distributivna potrošnja	4.542,81	3.661,53	1.376,42	265,38	9.846,14
Gubici prijenosa					359,37
Veliki kupci	449,56	159,31	1.763,43*		2.372,30
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		13,96	13,90		27,86
Potrošnja	4.992,37	3.834,79	3.153,75	265,38	12.605,66

* Uključujući i 861,86 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci

2014. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.542,61	2.522,09	1.755,81		5.820,52
Proizvodnja u termoelektranama	5.786,99	3.133,66			8.920,65
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	188,97	82,39	17,31		288,67
Proizvodnja	7.518,57	5.738,14	1.773,12		15.029,84
Distributivna potrošnja	4.392,55	3.526,02	1.310,79	251,65	9.481,01
Gubici prijenosa					304,46
Veliki kupci	442,76	155,87	1.811,57*		2.410,20
Vlastita potrošnja elektrana		14,12			14,12
Potrošnja	4.835,31	3.696,01	3.122,37	251,65	12.209,79

* Uključujući i 755,93 GWh koje su Aluminij i B.S.I. nabavili kao kvalificirani kupci

2013. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.854,43	2.920,91	2.348,28		7.123,62
Proizvodnja u termoelektranama	5.549,53	3.390,12			8.939,65
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	150,59	73,98	14,71		239,28
Proizvodnja	7.554,55	6.385,01	2.362,99		16.302,55
Distributivna potrošnja	4.401,52	3.567,50	1.343,83	258,14	9.570,99
Gubici prijenosa					343,10
Veliki kupci	448,20	126,21	2.048,14*		2.622,55
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		13,26	8,74		22,00
Potrošnja	4.849,72	3.706,97	3.400,71	258,14	12.558,64

* Uključujući i 884,94 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac

2012. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.086,63	1.832,77	1.229,30		4.148,70
Proizvodnja u termoelektranama	5.367,80	3.251,70			8.619,50
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	115,40	43,04	7,89		166,33
Proizvodnja	6.569,83	5.127,51	1.237,19		12.934,54
Distributivna potrošnja	4.340,28	3.551,14	1.379,43	262,54	9.533,39
Gubici prijenosa					308,14
Veliki kupci	446,23	119,18	2.136,41*		2.701,83
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		13,62	67,26		80,88
Potrošnja	4.786,52	3.683,94	3.583,10	262,54	12.624,24

* Uključujući i 910,54 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac

2011. godina	EP BiH	ERS	EP HZHB	Komunalno Brčko	BiH
Proizvodnja u hidroelektranama	1.113,63	1.817,09	1.395,40		4.326,12
Proizvodnja u termoelektranama	6.138,01	3.449,76			9.587,77
Proizvodnja u malim i industrijskim el.	100,82	28,61	6,60		136,04
Proizvodnja	7.352,47	5.295,46	1.402,00		14.049,93
Distributivna potrošnja	4.284,17	3.556,16	1.363,04	271,71	9.475,08
Gubici prijenosa					324,17
Veliki kupci	417,17	124,08	2.216,62*		2.757,87
Vlastita potrošnja elektrana i pumpanje		14,23	21,22		35,45
Potrošnja	4.701,34	3.694,47	3.600,88	271,71	12.592,57

* Uključujući i 876,00 GWh koje je Aluminij nabavio kao kvalificirani kupac

PRILOG D: *Acquis* Energetske zajednice

Acquis, odnosno pravni okvir Energetske zajednice u svom središtu ima direktive i uredbе iz Trećeg energetskeg paketa EU koje predviđaju zajedničke propise za interna tržišta električne energije i prirodnog gasa i reguliraju prekograničnu trgovinu. Početni set propisa iz 2005. u više navrata inoviran je novim direktivama i uredbama i dopunjavan propisima u oblastima zaštite okoliša, konkurencije i obnovljivih izvora energije. U 2007. *acquis* je proširen na direktive EU o sigurnosti snabdijevanja, a od 2008. pojam ‘mrežna energija’ koji se inicijalno odnosio na električnu energiju i gas uključuje i naftni sektor. 2009. i 2010. *acquis* je dalje proširen direktivama o energetskeg efikasnosti, a 2011. propisi koji sačinjavaju ‘Treći paket’, osim Uredbe (EZ) br. 713/2009, postali su pravno obavezujući i za Ugovorne strane Energetske zajednice. *Acquis* je 2012. značajno proširen direktivama u domenu obnovljivih izvora, obaveznih naftnih rezervi i statistike, 2013. dijelom direktive o sprečavanju i kontroli zagađenja i Uredbom koja se odnosi na ITC mehanizam i naplatu prijenosa, a 2014. godine uredbom koja se odnosi na transparentnost, odnosno obavezu objave podataka na tržištima električne energije. 2015. godine *acquis* je proširen pravilima iz oblasti energetske efikasnosti, zaštite okoliša, statistike i infrastrukture.

Acquis Energetske zajednice prati razvoj pravnog okvira Evropske unije i danas obuhvata njenu ključnu energetskeg legislativu u područjima električne energije, gasa, sigurnosti snabdijevanja, zaštite okoliša, konkurencije, obnovljivih izvora, energetske efikasnosti, nafte, statistike i infrastrukture. Generalni rokovi za transpoziciju u nacionalno zakonodavstvo i implementaciju uredbi i direktiva EU navode se u zagradama.

Acquis o električnoj energiji

- Uredba Komisije (EU) br. 543/2013 od 14. juna 2013. o dostavi i objavi podataka na tržištima električne energije i o izmjeni Priloga I. Uredbi (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća (rok: 24. decembar 2015.),
- Uredba Komisije (EU) br. 838/2010/EU od 23. septembra 2010. o utvrđivanju smjernica koje se odnose na mehanizam naknade između operatora prijenosnih sistema i zajednički regulatorni pristup naplati prijenosa (rok: 1. januar 2014.),
- Direktiva 2009/72/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište električne energije i stavljanju van snage Direktive 2003/54/EZ (rok: 1. januar 2015., osim za član 9(1) gdje je rok: 1. juni 2016., član 9(4): 1. juni 2017. i član 11: 1. januar 2017.),
- Uredba (EZ) br. 714/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mreži za prekograničnu razmjenu električne energije i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1228/2003 (rok: 1. januar 2015.).

Acquis o gasu

- Direktiva 2009/73/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o zajedničkim pravilima za unutrašnje tržište prirodnog gasa i stavljanju van snage Direktive 2003/55/EZ (rok: 1. januar 2015., osim član 9(1): 1. juni 2016., član 9(4): 1. juni 2017. i član 11: 1. januar 2017.),
- Uredba (EZ) br. 715/2009 Evropskog parlamenta i Vijeća od 13. jula 2009. o uvjetima za pristup mrežama za transport prirodnog gasa i stavljanju van snage Uredbe (EZ) br. 1775/2005 (rok: 1. januar 2015.).

Acquis o sigurnosti snabdijevanja

- Direktiva 2005/89/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. januara 2006. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja električnom energijom i ulaganja u infrastrukturu (rok: 31. decembar 2009.),
- Direktiva Vijeća 2004/67/EZ od 26. aprila 2004. o mjerama zaštite sigurnosti snabdijevanja prirodnim gasom (rok: 31. decembar 2009.).

Acquis o zaštiti okoliša

- Direktiva 2010/75/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 24. novembra 2010. o industrijskim emisijama (integrirano sprečavanje i kontrola zagađenja) – samo Poglavlje III, Aneks V i član 72(3)-(4) (rok: 1. januar 2018.),
- Direktiva 2001/80/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2001. o ograničenju emisija određenih zagađivača vazduha iz velikih uređaja za loženje (rok: 31. decembar 2017.),
- Direktiva Vijeća 1999/32/EZ od 26. aprila 1999. o smanjenju sadržaja sumpora u određenim tečnim gorivima i o izmjeni Direktive 93/12/EEZ (rok: 31. decembar 2011.),
- Direktiva Vijeća 85/337/EEZ od 27. juna 1985. o procjeni učinaka određenih javnih i privatnih projekata na okoliš, sa amandmanima od 3. marta 1997. (Direktiva 97/11/EZ) i Direktivom 2003/35/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 26. maja 2003. o osiguravanju učešća javnosti u izradi određenih planova i programa koji se odnose na okoliš (rok: 1. juli 2006.),
- Član 4(2) Direktive Vijeća 79/409/EEZ od 2. aprila 1979. o zaštiti ptica (rok: 1. juli 2006.).

Acquis o zaštiti okoliša se primjenjuje u onoj mjeri u kojoj ima utjecaja na mrežnu energiju. U skladu sa članom 13. Ugovora, Ugovorne strane potvrđuju važnost Protokola iz Kyota i nastojat će da mu pristupe.

Nastavak na sljedećoj stranici ⇨

⇒ *Nastavak sa prethodne stranice*

Acquis o konkurenciji

Nisu dozvoljene i bit će procjenjivane u skladu sa čl. 81., 82. i 87. Ugovora o osnivanju Evropske zajednice sljedeće aktivnosti:

- Sprečavanje, ograničavanje ili poremećaj konkurencije,
- Zloupotreba dominantne pozicije,
- Pružanje javne pomoći koja uzrokuje ili prijeti poremećajem konkurencije.

Poštovat će se odredbe Ugovora o osnivanju Evropske zajednice, posebno člana 86. koje se odnose na javna preduzeća i preduzeća kojima su data posebna prava.

Acquis o obnovljivim izvorima

- Direktiva 2009/28/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 23. aprila 2009. o promociji korištenja energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju van snage direktivâ 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (rok: 1. januar 2014.).

Nacionalni ciljevi za udio energije iz obnovljivih izvora u konačnoj bruto potrošnji 2020. za Ugovorne strane Energetske zajednice određeni su odlukom Ministarskog vijeća 18. oktobra 2012. godine (2012/03/MC-EnC).

Acquis o energetskej efikasnosti

- Direktiva 2012/27/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 25. oktobra 2012. o energetskej efikasnosti, izmjeni direktiva 2009/125/EZ i 2010/30/EU i stavljanju van snage direktiva 2004/8/EZ i 2006/32/EZ (rok: 15. oktobar 2017.).
- Direktiva 2010/31/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o energetskej efikasnosti zgrada (rok: 31. decembar 2011.),
- Direktiva 2010/30/EU Evropskog parlamenta i Vijeća od 19. maja 2010. o označavanju potrošnje energije i ostalih resursa proizvoda vezanih s energijom uz pomoć oznaka i standardiziranih informacija o proizvodu (rok: 30. septembar 2012.),
- Direktiva 2006/32/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 5. aprila 2006. o energetskej efikasnosti u krajnjoj potrošnji i energetskej uslugama te o stavljanju van snage Direktive Vijeća 93/76/EEZ (rok: 31. decembar 2011.).

Acquis o nafti

- Direktiva Vijeća 2009/119/EZ od 14. septembra 2009. o obavezi država članica da održavaju minimalne zalihe sirove nafte i/ili naftnih derivata (rok: 1. januar 2023.).

Acquis o statistici

- Uredba Komisije (EU) br. 431/2014 od 24. aprila 2014. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1099/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća o energetskej statistici s obzirom na provedbu godišnjih statistika o potrošnji energije u domaćinstvima (rok: 31. decembar 2016.),
- Uredba Komisije (EU) br. 147/2013 od 13. februara 2013. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1099/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća o energetskej statistici s obzirom na provedbu ažuriranja mjesečne i godišnje energetske statistike (rok: 31. decembar 2013.),
- Direktiva 2008/92/EZ Evropskog parlamenta i Vijeća od 22. oktobra 2008. o postupku Zajednice za poboljšanje transparentnosti cijena gasa i električne energije koje se zaračunavaju industrijskim krajnjim korisnicima (rok: 31. decembar 2013.),
- Uredba (EZ) br. 1099/2008 Evropskog parlamenta i Vijeća od 22. oktobra 2008. o energetskej statistici (rok: 31. decembar 2013.).

Acquis o infrastrukturi

- Uredba (EU) br. 347/2013 Evropskog parlamenta i Vijeća od 17. aprila 2013. o smjernicama za transevropsku energetskej infrastrukturu te stavljanju van snage Odluke br. 1364/2006/EZ i izmjeni uredbi (EZ) br. 713/2009, (EZ) br. 714/2009 i (EZ) br. 715/2009 (rok: 31. decembar 2016.).

Prilikom definiranja *acquis*-a, Ministarsko vijeće vrši određena prilagođavanja propisa Evropske unije institucionalnom okviru Energetske zajednice, vodeći računa i o vremenskim ograničenjima u regiji. Ministarsko vijeće je usvojilo i nekoliko nezavisnih mjera koje se odnose na rješavanje sporova, uspostavu tzv. '8. regije' u cilju olakšavanja prekogranične trgovine električnom energijom, te mjere za koordinaciju sigurnosti snabdijevanja.

Napomena: Tekstovi propisa EU koji se navode u ovom prilogu su dostupni u okviru internet prezentacije Državne regulatorne komisije za električnu energiju (www.derka.ba).

- Slučaj ECS-1/10, pokrenut Otvorenim pismom 21. septembra 2010. godine odnosi se na državnu pomoć. Mada je februara 2012. godine donesen Zakon o sistemu državne pomoći u BiH i krajem iste godine uspostavljeno Vijeće za državnu pomoć, prema stavu Sekretarijata Energetske zajednice, izostala je praktična implementacija. Sekretarijat najavljuje da će slučaj biti zatvoren kada Vijeće bude potpuno operativno.
- Slučaj ECS-8/11, pokrenut Otvorenim pismom 7. oktobra 2011. godine odnosi se na neispunjavanje obaveza koje BiH ima u donošenju odgovarajuće legislative u sektoru prirodnog gasa. Uzimajući u obzir odgovor Vijeća ministara BiH na otvoreno pismo, Sekretarijat je uputio *Obrazloženo mišljenje* 24. januara 2013. godine, i nakon novog odgovora podnio predmet Ministarskom vijeću na odlučivanje putem *Obrazloženog zahtjeva* 21. maja 2013. godine. Ministarsko vijeće Energetske zajednice je 23. septembra 2014. godine naglasilo dugotrajnost postojanja ozbiljnih propusta BiH i zadužilo Sekretarijat Energetske zajednice da pomogne pripremu potrebne legislative. Sekretarijat je 21. oktobra 2014. godine dostavio *Nacrt zakona o transportu prirodnog gasa, regulatoru i internom tržištu u BiH, koji je usaglašen s 'Trećim paketom'*. Kako BiH nije zakonski uredila ovu oblast, Ministarsko vijeće Energetske zajednice je prvi put u svojoj historiji 16. oktobra 2015. godine donijelo mjere protiv BiH kao Ugovorne strane, u trajanju od godinu dana.
- 11. februara 2013. godine u slučaju ECS-2/13 poslano je Otvoreno pismo Bosni i Hercegovini zbog izostanka transpozicije i implementacije obaveza koje se odnose na smanjenje emisije sumpordioksida (SO₂) pri sagorijevanju teških loživih ulja i tečnih naftnih goriva. Uzimajući u obzir činjenično stanje, Sekretarijat je Bosni i Hercegovini uputio *Obrazloženo mišljenje* 21. decembra 2015. godine.
- Slučaj ECS-1/14, pokrenut Otvorenim pismom 3. marta 2014. godine odnosi se na neispunjavanje obaveza koje BiH ima u transpoziciji i implementaciji Direktive 2006/32/EZ o energetske efikasnosti u krajnjoj potrošnji i energetskim uslugama. Rok za transpoziciju i implementaciju ove direktive istekao je krajem 2011. godine.
- 11. februara 2014. godine u slučaju ECS-4/14 upućeno je Otvoreno pismo Bosni i Hercegovini zbog nepoštovanja *acquis-a* Energetske zajednice u oblasti obnovljive energije, odnosno zbog propusta da do 30. juna 2013. godine usvoji Nacionalni akcijski plan za obnovljivu energiju. Svoj odgovor BiH strana uputila je 8. aprila 2014. godine. Potom je, 24. februara 2015. godine, Sekretarijat uputio *Obrazloženo mišljenje*. Kako je nakon toga izostala bilo kakva pisana reakcija BiH, Sekretarijat je podnio predmet Ministarskom vijeću na odlučivanje putem *Obrazloženog zahtjeva* 12. maja 2015. godine. Svojom odlukom 16. oktobra 2015. godine Ministarsko vijeće potvrdilo je nepoštovanje *acquis-a* i naložilo BiH da bez odlaganja usvoji Nacionalni akcijski plan za obnovljivu energiju.

Dodatne informacije o radu i postupcima koje vodi Državna regulatorna komisija za električnu energiju mogu se naći u okviru internet prezentacije na adresi www.derk.ba, odnosno dobiti kontaktom na telefone 035 302060 i 302070, telefax 035 302077, e-mail info@derk.ba ili u sjedištu DERK-a u Tuzli, Ulica M. Jovanovića 4/II.

